

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ – ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΟΡΟΥΣ ΠΑΡΝΩΝΑ ΚΑΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΥ ΜΟΥΣΤΟΥ

ΕΤΟΣ 2017

Συντάκτες έκδοσης:

Αναστασιάδη Αγνή, Αρβανίτης Διαμαντής, Πανταζή Κατερίνα

Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης & Δημοσιότητας

Επιμέλεια έκδοσης: Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης & Δημοσιότητας

Εγκρίθηκε: με την υπ' αριθμ 1.5/2017 απόφαση του Δ.Σ.

Άστρος, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

Περιοχές Natura 2000
Ζωνοποίηση Προστατευόμενης Περιοχής
Καταφύγια Άγριας Ζωής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Στελέχωση
Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης
Εξοπλισμός Τμήματος
Εξοπλισμός Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Αναγκαιότητα & Στόχοι
Σχεδιασμός δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης
Ενημέρωση Κοινού
Δημοσιότητα – Διάχυση ενημέρωσης
Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση
Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης για μαθητές
Πρώθηση συμμετοχικής διαδικασίας
Οργάνωση εθελοντικής δομής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2017

Προσέλκυση – Πληροφόρηση επισκεπτών
Ξεναγήσεις επισκεπτών
Ξεναγήσεις μαθητών
Περιβαλλοντική Ενημέρωση σχολικών μονάδων
Θεματικές παρουσιάσεις σε σχολεία
Περιβαλλοντικές Εκδηλώσεις – Δράσεις
Προγραμματισμός δράσεων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος
Συνεργασίες
Δημιουργία περιβαλλοντικού υλικού ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης
Πακέτο περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων
Ημερολόγιο Δράσεων
Προβολή, δημοσιότητα και ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων
Δελτία τύπου
Ηλεκτρονική αλληλογραφία
Δικτυακός τόπος
Newsletter
Κοινωνική δικτύωση
Φωτογραφικό υλικό

Βιογραφικό Φορέα Διαχείρισης
Ερωτηματολόγιο επισκεπτών και ευρέως κοινού
COBWEB (Citizens Observatory WEB) «Διαδικτυακό Παρατηρητήριο Πολιτών»
Διανομή έντυπου πληροφοριακού υλικού
Προβολή ταινιών-ντοκιμαντέρ
Συνεντεύξεις
Κόμβος πρακτικής άσκησης ΑΤΛΑΣ
Σχεδιασμός και οργάνωση προγραμμάτων εθελοντών
Οργάνωση εθελοντικής δομής
Κατάρτιση – επιμόρφωση προσωπικού
Συμμετοχή στις διασώσεις τραυματισμένων αγρίων ζώων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Χρήσιμα έντυπα ξεναγών και τήρηση αρχείων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΩΝΑΣ ΚΑΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΜΟΥΣΤΟΥ

Ο Φορέας Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού ιδρύθηκε με τους Νόμους 2742/1999 (ΦΕΚ 207Α/7-10-1999) και 3044/2002 (ΦΕΚ 197Α/27-08-2002), με σκοπό τη διοίκηση και διαχείριση της προστατευόμενης περιοχής του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού. Η συγκρότηση του παρόντος Δ.Σ. του Φορέα Διαχείρισης προκύπτει από τις υπ' αριθμ. Υ.Α. 26432/2013 (ΦΕΚ 185/ΥΟΔΔ/25.4.2013) & 44469/24.9.2014 (ΦΕΚ 621/ΥΟΔΔ/9.10.2014), όπως ισχύει.

Ο Φορέας διοικείται από 11 μέλες Δ.Σ. που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Π.Ε.Ν. και αποτελείται από εκπροσώπους υπουργείων, τοπικής αυτοδιοίκησης, τοπικών φορέων και περιβαλλοντικών οργανώσεων.

Στην περιοχή του Πάρνωνα υπάρχουν περισσότεροι από 20 τύποι οικοτόπων. Μερικοί από αυτούς είναι μοναδικοί ή ιδιαίτερα αξιόλογοι για τον ελλαδικό και τον ευρωπαϊκό χώρο, όπως είναι οι εκτεταμένες δασικές εκτάσεις με μαύρη πεύκη, τα δάση με δενδρόκεδρο στη Μονή Μαλεβής, οι καστανέωνες στην Καστάνιτσα, η λιμνοθάλασσα Μουστού νότια του Άστρους, η χαράδρα του Δαφνώνα κ.ά.

Οι σημαντικότερες περιοχές στον Πάρνωνα είναι: α) οι υγροτοπικές ζώνες και οι εκτάσεις με δενδρόκεδρους (πυκνές συστάδες και θαμνολίβαδα), β) οι εκτάσεις που έχουν χαρακτηριστεί ως σημαντικές για την χλωρίδα, οι οποίες είναι αποκλειστικά θαμνολίβαδα και γ) οι κορυφές του όρους Πάρνωνα οι οποίες εκτός από θαμνολίβαδα περιλαμβάνουν και χορτολίβαδα σε ένα μικρό οροπέδιο

Το υγροτοπικό σύμπλεγμα Μουστού περιλαμβάνει (βόρεια προς νότια):

- το έλος Κάτω Βερβένων (ή Γλυφάδα),
- την εκβολή του Τάνου ποταμού και τις εναπομείνουσες υγροτοπικές εκτάσεις στην περιοχή Ατσιγγανος,
- τη λιμνοθάλασσα Μουστού έως την υγροτοπική έκταση του Χερωνησίου,
- την εκβολή του Βρασιάτη και
- το παρακτίο έλος Φωκιανού

Οι υγρότοποι Λιμνοθάλασσα Μουστού, Χερωνήσι και Έλος των Κάτω Βερβένων, έχουν σχηματιστεί από την δράση των ποταμών Τάνου και Βρασιάτη και από υπόγεια νερά (καρστικές πηγές). Οι ποταμοί φέρνουν πολλά φερτά, λόγω των μεγάλων κλίσεων των ανατολικών πλαγιών του Πάρνωνα. Τα φερτά δημιούργησαν δέλτα με τις αποθέσεις τους από τα οποία απέμειναν οι σημερινοί υγρότοποι (Goester 1993). Η λιμνοθάλασσα του Μουστού δέχεται γλυκά νερά από πηγή και θαλασσινό νερό από το κανάλι.

Στην περιοχή φωλιάζουν ορισμένα προστατευόμενα είδη υδρόβιων και στρουθιόμορφων πουλιών αλλά η περιοχή είναι σημαντική κυρίως για την διαχείριση και τη μετανάστευση. Η περιοχή είναι επίσης σημαντική για τη βίδα, ένα είδος που έχει ανακαλυφθεί τα τελευταία χρόνια και αποτελεί έναν απομονωμένο βιώσιμο πληθυσμό. Επίσης στην περιοχή του Μουστού και στις γύρω ρεματιές εντοπίζεται το τσακάλι, το οποίο απειλείται στην Ελλάδα με εξαφάνιση (Giannatos 2004).

Η δρυπώδης άρκευθος (*Juniperus drupacea*) είναι ένα ασιατικό είδος με μοναδική περιοχή εξάπλωσης στην Ευρώπη τις βόρειες πλαγιές του Πάρνωνα. Λόγω της μοναδικότητάς του προστατεύεται σε όλες τις περιοχές εξάπλωσής του.

Στις σημαντικές ζώνες περιλαμβάνονται επίσης και εκτάσεις με ορθοπλαγιές και πλαγιές με πολύ μικρή δενδρώδη ή θαμνώδη κάλυψη, όπως είναι αυτές στην χαράδρα της Έλυνας. Οι εκτάσεις αυτές είναι πολύ σημαντικές, καθώς περιλαμβάνουν τέσσερα στενά ενδημικά είδη της χλωρίδας που απαντούν μόνο σ' αυτήν την περιοχή και πολλά είδη σπάνιων χασμόφυτων.

Το σημαντικότερο στοιχείο της προστατευόμενης περιοχής είναι η σπάνια και στενά ενδημική χλωρίδα της, η οποία πρέπει να διατηρηθεί και να προστατευτεί από τον Φορέα Διαχείρισης.

Περιοχές NATURA 2000

Η προστατευόμενη περιοχή που καταλαμβάνει έκταση 1.140.892 στρεμμάτων, περιλαμβάνει πέντε περιοχές που έχουν ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο "NATURA 2000" (ΕΖΔ: Ειδικές Ζώνες Διατήρησης, ΖΕΠ: Ζώνες Ειδικής Προστασίας Ορνιθοπανίδας):

- ΕΖΔ - Λιμνοθάλασσα Μουστού (κωδικός: GR 2520003)
- ΕΖΔ - Μονή Ελώνης και Χαράδρα Λεωνιδίου (κωδικός: GR 2520005)
- ΕΖΔ - Κορυφές όρους Πάρνωνα και περιοχή Μονής Μαλεβής (κωδικός: GR 2520006)
- ΕΖΔ - Όρη Γιδοβούνι, Χιονοβούνι, Γαϊδουροβούνι, Κορακιά, Καλογεροβούνι, Κουλοχέρα & Περιοχή Μονεμβάσιας (κωδικός: GR 2540001)
- ΖΕΠ - Όρη Ανατολικής Λακωνίας (κωδικός: GR 2540007)

Οι περιοχές Natura 2000 που συμπεριλαμβάνονται στα όρια του Φορέα Διαχείρισης καταλαμβάνουν έκταση 596.034 στρ.

Επιπλέον, εντός της προστατευόμενης περιοχής περιλαμβάνεται και μία Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠΕ).

- ΣΠΠΕ - Όρη Ανατολικής Λακωνίας (κωδικός: GR 123)

Ζωνοποίηση Προστατευόμενης Περιοχής

Η προστατευόμενη περιοχή του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού θεσμοθετήθηκε το φθινόπωρο του έτους 2010 με την έκδοση της Κ.Υ.Α. 33999/6.09.2010 (Φ.Ε.Κ. 353 Α.Α.Π.Π./6.09.2010) και τροποποίηση αυτής (δυνάμει των ΦΕΚ 160/ΑΑΠΘ/16-6-2011 και ΦΕΚ 226/ΑΑΠ/15-4-2013) και ισχύει βάσει της υπ' αρ. οικ. 81516/968/25.2.2000 απόφασης έγκρισης του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης όρους Πάρνωνα-υγροτόπου Μουστού και το Νόμο 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31-03-2011) περί «Διατήρησης της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις», με σκοπό την προστασία της περιοχής ως εθνική φυσική κληρονομιά. Σύμφωνα με την Κοινή Υπουργική Απόφαση «Καθορισμός χρήσεων όρων και περιορισμών δόμησης για την προστασία χερσαίων και υδάτινων εκτάσεων των Δήμων Βόρειας Κυνουρίας, Λεωνιδίου, Σκιρίτιδας και Απόλλωνος του Ν. Αρκαδίας, των Δήμων Θεραπνών, Οινούντος και Γερονθρών του Ν. Λακωνίας και των κοινοτήτων Κοσμά (Ν. Αρκαδίας) και Καρυών (Ν. Λακωνίας) της περιοχής όρους Πάρνωνα-υγροτόπου Μουστού» η προστατευόμενη περιοχή περιλαμβάνει τις εξής ζώνες προστασίας του Ν. 1650/1986:

Α. Περιοχές Απόλυτης προστασίας της Φύσης: εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, βιότοποι ή οικότοποι σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας ή της άγριας πανίδας, εκτάσεις που έχουν αποφασιστική θέση στον κύκλο ζωής σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας.

α. Συστάδα Δενδρόκεδρου Μονής Μαλεβής (2.I): πρόκειται για την περιοχή γύρω από τη Μονή Μαλεβής και κυρίως νότια αυτής. Εδώ απαντά ένα από τα πιο αξιόλογα δάση με δενδρόκεδρο, όπου έκταση 740 στρ. σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ. 121Δ/1980 έχει κηρυχθεί "Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης".

β. Υγρότοπος Μουστού (2.II): φιλοξενεί πολλά σπάνια, απειλούμενα και προστατευόμενα είδη παρυδάτιων και υδρόβιων πουλιών. Επιπλέον, είναι ο σημαντικότερος και ο μόνος αξιόλογος μεγέθους υγρότοπος στην ανατολική Πελοπόννησο και ο πρώτος που συναντούν προς το βορρά τα μεταναστευτικά πουλιά που ακολουθούν τις ανατολικές ακτές της Ελλάδας.

Σε αυτές τις περιοχές επιτρέπεται μόνο η επιστημονική έρευνα και καμία ανθρώπινη δραστηριότητα που έχει χαρακτήρα περιστασιακής ή μόνιμης παρέμβασης στο φυσικό περιβάλλον.

Β. Περιοχές προστασίας της Φύσης: πρόκειται για εκτάσεις οικολογικής ή βιολογικής σημασίας, στις οποίες προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από δραστηριότητες και επεμβάσεις που είναι δυνατό να μεταβάλλουν ή να αλλοιώσουν τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξη του. Στην προστατευόμενη περιοχή Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού περιλαμβάνονται οι παρακάτω:

α. Δάση Δενδρόκεδρου Πραστού (3.I): Χαρακτηριστική η παρουσία του σπάνιου και μοναδικού για την Ευρώπη δρυπώδους άρκευθου, δασικό είδος το οποίο σχηματίζει γύρω από τον Πραστό πανέμορφα δάση μεγάλης οικολογικής αξίας.

β. Δάση Δενδρόκεδρου Αγίου Βασιλείου-Πλατανακίου (3.II): Το κύριο χαρακτηριστικό και των δύο αυτών περιοχών είναι η παρουσία του σπάνιου και μοναδικού για την Ευρώπη δρυπώδους άρκευθου, το οποίο σχηματίζει γύρω από τα χωριά πανέμορφα δάση μεγάλης οικολογικής αξίας.

γ. Δάση Δενδρόκεδρου Παλαιοχωρίου (3.III): Χαρακτηριστική η παρουσία του σπάνιου και μοναδικού για την Ευρώπη δρυπώδους άρκευθου, δασικό είδος το οποίο σχηματίζει γύρω από τα χωριά πανέμορφα δάση μεγάλης οικολογικής αξίας.

δ. Σημαντική περιοχή χλωρίδας Κορυφών Πάρνωνα (3.IV): Πρόκειται για μια μεγάλη, επιμήκη περιοχή με υψόμετρο άνω των 1.500μ., που περιλαμβάνει την κύρια κορυφογραμμή του Πάρνωνα, από τις κορυφές Μαλαβάζο (1.503 μ.) και Μεγάλη Τούρλα (1.935 μ.) στα βόρεια μέχρι την κορυφή Μαδαρή (1.685 μ.) στα νότια. Περιλαμβάνει σπάνια ενδημική χλωρίδα.

ε. Σημαντική περιοχή χλωρίδας Μαζιάς-Κοντολινάς (3V): Πρόκειται για μόνιμο Καταφύγιο Αγρίας Ζωής με σημαντική πανίδα και χλωρίδα, και ένα φαράγγι ιδιαίτερου κάλλους.

στ. Σημαντική περιοχή χλωρίδας Αγίου Ιωάννη-Ορεινής Μελιγούς (3V.I): Περιοχή ιδιαίτερα σημαντική για την χλωρίδα.

ζ. Περιοχή Χαράδρας Δαφνώνα και Μονών Ελώνης και Σίντζας (3.VII): Περιοχή με μεγάλη γεωμορφολογική αξία και ιδιαίτερα σημαντική για τη χλωρίδα της. Εδώ φυτρώνουν μερικά πολύ σπάνια είδη φυτών και είναι έντονη η παρουσία ορισμένων βραχόφιλων ειδών πουλιών και αρπακτικών.

η. Υγρότοπος Μουστού (4.1): Περιμετρικά της Περιοχής Απολύτου Προστασίας εκτίνεται η ζώνη Προστασίας του Υγροτόπου Μουστού, περιοχή ύψιστης σημασίας για την διατήρηση του υγροτόπου.

Επιτρέπονται αρκετές υφιστάμενες δραστηριότητες, οι οποίες δεν έχουν αρνητικές επιδράσεις στην προστατευόμενη περιοχή.

Γ. Περιοχές Προστασίας Ρεμάτων: Επιμήκεις περιοχές προστασίας κατά μήκος των ρεμάτων Δαφνώνα, Βρασιάτη και Τάνου και πλάτους 50 μέτρων εκατέρωθεν των όχθων τους.

Δ. Οι υπόλοιπες εκτάσεις εκτός των περιοχών Απόλυτης Προστασίας της Φύσης, των Περιοχών Προστασίας της Φύσης, της ζώνης Προστασίας Μουστού και των περιοχών με εγκεκριμένο σχέδιο πόλης: Πρόκειται για το σύνολο της προστατευόμενης περιοχής, το οποίο δεν εμπίπτει στην παραπάνω ζωνοποίηση. Περιλαμβάνει οικισμούς ή χωριά με ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον, λόγω της ποιότητας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου.

Επιτρέπονται σχεδόν όλες οι δραστηριότητες με ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις.

Καταφύγια Άγριας Ζωής

Εντός της προστατευόμενης περιοχής εντοπίζονται συνολικά επτά (7) Καταφύγια Άγριας Ζωής.

- **Κουφοβούνι - Τσικούλιο** (Βαμβακούς - Καστάνιτσας) (~8.000 στρ) με την απόφαση του Υπ. Γεωργίας υπ' αριθ. 32027/1630 ΦΕΚ 599/Β/19-4-1976
- **Άγ. Γεώργιος ή Κάστρο** (Γερακίου) (~5.000 στρ) με την απόφαση του Υπ. Γεωργίας υπ' αριθ. 32027/1630 ΦΕΚ 599/Β/19-4-1976
- **Μονή Παλαιοπαναγιάς** (Μελιγούς-Κορακοβουνίου-Άστρους) (~7.000 στρ.) με την απόφαση του Υπ. Γεωργίας υπ' αριθ. 162614/1852 ΦΕΚ520/Β/8-5-1979
- **Υγροβιότοπος Μουστού** (Μελιγούς και Κορακοβουνίου Δήμου Βόρειας Κυνουρίας) (~5.900 στρ.) με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου υπ' αριθ. 563 ΦΕΚ329/Β/12-3-2001 (τροποποίηση και ισχύει)
- **Φονεμένοι-Κούτσουρα** (Άγ. Πέτρου Δήμου Βόρειας Κυνουρίας) (~6.500 στρ.) με την απόφαση του Υπ. Γεωργίας υπ' αριθ. 175778/2799 ΦΕΚ566/Β/13-9-1985
- **Κορομηλιάς - Βασκίνας** (Δήμου Νότιας Κυνουρίας) (~12.100 στρ.) με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου υπ' αριθ. 630 ΦΕΚ329/Β/13-3-2001 (τροποποίηση και ισχύει)
- **Φαράγγι Μαζιάς** (Καστάνιτσας και Πραστού Δήμου Βόρειας Κυνουρίας) (~16.050 στρ.) με την απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Πελοποννήσου υπ' αριθ. 629 ΦΕΚ329/Β/14-3-2001

Η διαχείριση των Καταφυγίων Άγριας Ζωής στα όρια της Προστατευόμενης Περιοχής Πάρνωννα – Μουστού πραγματοποιείται σύμφωνα με όσα ορίζονται από τις Διατάξεις του Δασικού Κώδικα όπως ισχύει.

Σύμφωνα με την τροποποίηση των διατάξεων του άρθρου 57 του Ν.Δ. 86/1969 του Δασικού Κώδικα οι δραστηριότητες και οι απαγορεύσεις στα καταφύγια άγριας ζωής είναι οι εξής:

- **Απαγορεύεται** το κυνήγι κάθε ζώου και η καταστροφή κάθε είδους ζώνης με φυσική βλάβιση, των φυτοφρακτών, ή αμμοληψία, η αποστράγγιση και αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδατικών πόρων και η ένταξη έκτασης καταφυγίου άγριας ζωής σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό.
- **Επιτρέπεται** η εκτέλεση έργων ή εργασιών και ιδίως αλιευτικά έργα, έργα αναδασμού, τουριστικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις, κατασκηνώσεις, λατομεία μεταλλεία και δρόμοι, αφού προηγουμένως έχει υποβληθεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων τύπου Α' και έχει χορηγηθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων.
- **Επιτρέπεται** η σύλληψη ζώων και η συλλογή φυτών για επιστημονικούς σκοπούς. Η μεταφορά άγριας πανίδας για τον εμπλουτισμό άλλων περιοχών επιτρέπεται και εκτελείται μόνο από τη Δασική Υπηρεσία.
- **Καθορίζονται από τη Δασική Υπηρεσία**, ειδικά έργα βελτίωσης του βιοτόπου των καταφυγίων άγριας ζωής και έργα ικανοποίησης των οικολογικών τους αναγκών. Επιτρέπεται η τοποθέτηση μπάρας ελέγχου της πρόσβασης σε δασικούς δρόμους που οδηγούν εντός του καταφυγίου, κατά την κρίση του αρμοδίου δασαρχείου. Οι παραβάτες τιμωρούνται με πρόστιμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑΣ

Στελέχωση

Το Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης & Δημοσιότητας, είναι στελεχωμένο με τρία άτομα, τα οποία είναι, η Υπεύθυνη Τμήματος Ξεναγός ΔΕ, η υπεύθυνη δημοσίων σχέσεων Ξεναγός ΤΕ (Μ.Σc.) και ο Ξεναγός ΔΕ.

Οι αρμοδιότητες του υπεύθυνου του Τμήματος αφορούν στην αποδοτική λειτουργία και εκτέλεση των εργασιών που αναλαμβάνει το Τμήμα και προβαίνει σε κάθε ενέργεια και μέτρο που προωθεί την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του.

- Ειδικότερα, μεριμνά για την αποτελεσματική και αποδοτική εφαρμογή των αποφάσεων του Δ.Σ. που απορρέουν από τις προηγούμενες εισηγήσεις,
- Ενημερώνει το Δ.Σ. για την πορεία υλοποίησης των έργων/ εργασιών του Τμήματος.
- Συμμετέχει προσωπικά στην υλοποίηση των έργων/εργασιών του τμήματος.
- Παρακολουθεί, συντονίζει και ελέγχει τις εργασίες που αναλαμβάνει το προσωπικό του τμήματος.
- Ελέγχει και ευθύνεται για την υλοποίηση των έργων/ εργασιών που αναλαμβάνει το Τμήμα μέσα στα προγραμματισμένα χρονικά όρια και μέσα στα προγραμματισθέντα οικονομικά μεγέθη.
- Μεριμνά για την εφαρμογή από το Τμήμα των κάθε είδους οργανωτικών και διοικητικών διαδικασιών που απορρέουν από τους Κανονισμούς και τα συστήματα λειτουργίας που έχει θεσπίσει ο Φορέας.
- Μεριμνά για την αξιολόγηση, την ανάπτυξη και την αξιοποίηση των γνώσεων, των ικανοτήτων και των εμπειριών των στελεχών του τμήματος, καθώς και για την διαμόρφωση στο Τμήμα καλών εργασιακών σχέσεων.
- Ασκεί κάθε άλλη αρμοδιότητα που του ανατίθεται από το Δ.Σ. και τον Πρόεδρο του Δ.Σ. ή προβλέπεται από τους Κανονισμούς του Φορέα.

Οι Ξεναγοί είναι υπεύθυνοι για τη λειτουργία των τεσσάρων Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης. Το αντικείμενο της εργασίας τους είναι:

1. Υπεύθυνοι λειτουργίας, οργάνωσης και εξοπλισμού των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους, Αγίου Πέτρου, Καστάνιτσας και Λεωνιδίου.
2. Αποτελούν στελέχη του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας. Οι αρμοδιότητες του τμήματος αναφέρονται αναλυτικά στον «Κανονισμό λειτουργίας υπηρεσιών και του προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού» [Υ.Α. υπ' αριθμ. 21393 Υ.Α. (ΦΕΚ747/Β/21-6-2006)].

Συνοπτικά παρουσιάζονται οι κύριες αρμοδιότητες του τμήματος:

- Λειτουργίες προγραμματισμού, οργάνωσης και υλοποίησης σχεδίων διασφάλισης οικονομικών πόρων
- Λειτουργίες προσέλκυσης/ πληροφόρησης επισκεπτών
- Λειτουργίες περιβαλλοντικής ενημέρωσης/ εκπαίδευσης
- Λειτουργίες προβολής, δημοσιότητας, δημοσίων σχέσεων
- Έκδοση αδειών ξενάγησης/ χορήγηση σήματος ποιότητας
- Σχεδιασμός και οργάνωση προγραμμάτων εθελοντών

3. Προώθηση και διακίνηση ενημερωτικού υλικού του Φορέα Διαχείρισης και ανάληψη πρωτοβουλιών για τη δημιουργία νέου υλικού.
4. Λειτουργίες υποδοχής/ ξενάγησης επισκεπτών: Οργάνωση και εφαρμογή οικοτουριστικών προγραμμάτων.
5. Προώθηση και υποστήριξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα σχολεία της περιοχής.
6. Διοργάνωση συνεδρίων, σεμιναρίων, διαλέξεων, ημερίδων, συναντήσεων, εκθέσεων και άλλων εκδηλώσεων πληροφόρησης και δημοσιότητας.
7. Διαχείριση και εμπλουτισμός του δικτυακού τόπου του Φορέα Διαχείρισης.
8. Υποστήριξη του λοιπού επιστημονικού προσωπικού για την υλοποίηση των δράσεων στα πλαίσια του εκάστοτε χρηματοδοτικού προγράμματος.
9. Συνεργασία με άλλους φορείς, όπως πυροσβεστική υπηρεσία, ΟΤΑ, δασική υπηρεσία, κυνηγετικούς συλλόγους ή ομάδες εθελοντών κ.λπ., κατόπιν εντολής της Υπεύθυνης τμήματος.
10. Εξωτερικές εργασίες του Φορέα που τυχόν θα του ανατεθούν από τον Υπεύθυνο τμήματος, στα πλαίσια υλοποίησης του εκάστοτε χρηματοδοτικού προγράμματος.
11. Συνεργασία με τα μέλη του Φορέα και τις λοιπές επιτροπές του Δ.Σ. για τη διεκπεραίωση των έργων που υλοποιεί.
12. Οποιαδήποτε εργασία και αρμοδιότητα ανατεθεί στον εργαζόμενο από τον Υπεύθυνο του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας ή τον Γενικό Συντονιστή ή τον Πρόεδρο του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστού, για την υλοποίηση γενικότερων δράσεων και έργων, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων του Φορέα για την εύρυθμη λειτουργία του και την ολοκλήρωση των έργων που υλοποιεί.

Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης

Τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης απευθύνονται κυρίως σε μη εξειδικευμένο κοινό και σε επισκέπτες κάθε ηλικίας. Κύριος στόχος είναι η ενημέρωσή τους για τη σημασία της προστατευόμενης περιοχής, για τις αξίες και τις φυσικές λειτουργίες της και για την πανάρχαια και αδιάλειπτη ανθρώπινη παρουσία στον Πάρνωννα. Σκοπός είναι ο επισκέπτης να γνωρίσει από κοντά την προστατευόμενη περιοχή, χωρίς να βλάψει τα ευαίσθητα φυσικά οικοσυστήματα, να κατανοήσει ότι η φύση αποτελεί κομμάτι της ζωής του και ότι πρέπει να διαφυλαχθεί για τις επόμενες γενεές.

Στους χώρους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα μέσω του εκθεσιακού και ενημερωτικού υλικού, α) να γνωρίσει τα αξιόλογα οικολογικά και πολιτισμικά στοιχεία της περιοχής και να ενημερωθεί για το ρόλο του φορέα διαχείρισης στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστού, β) να ενημερωθεί για τις Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης και τα Τοπία Φυσικού Κάλλους, για τα σπάνια και ενδημικά φυτά και τα είδη προς εξαφάνιση και γ) να πληροφορηθεί για τοποθεσίες με ιδιαίτερο ιστορικό, θρησκευτικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον, αλλά και για προβλήματα που υποβαθμίζουν την προστατευόμενη περιοχή, όπως είναι οι πυρκαγιές, η επέκταση οικισμών, η λαθροθηρία κ.ά.

Στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης υλοποιούνται προγράμματα ξενάγησης και είναι επισκέψιμα εργάσιμες ημέρες, αλλά και σαββατοκύριακα και αργίες κατόπιν ραντεβού, για απλές επισκέψεις ή επισκέψεις σχολείων στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η επίσκεψη πραγματοποιείται χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση, διαμορφώνεται ανάλογα με τις ηλικίες και τα ενδιαφέροντα της ομάδας και μπορεί να περιλαμβάνει:

A. Ξενάγηση στα κέντρα ενημέρωσης, στους ειδικά διαμορφωμένους χώρους με εκθεματικές επιφάνειες και ενημερωτικό υλικό, για μια συνολική παρουσίαση της προστατευόμενης περιοχής.

B. Θεματικές παρουσιάσεις για την προβολή της προστατευόμενης περιοχής με έμφαση στους κύριους τύπους οικοτόπων, στα προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας (με συγκεκριμένες αναφορές, όπως π.χ. στο αξιόλογο δάσος με δενδρόκεδρο της μονής Μαλεβής, στα σπάνια και προστατευόμενα είδη πουλιών του υγροτόπου Μουστού, στο τσακάλι, στη βίδα, στην πλούσια ενδημική και προστατευόμενη χλωρίδα του Πάρνωννα), αλλά και σε θέματα του ευρύτερου φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος της προστατευόμενης περιοχής.

Γ. περιήγηση στην προστατευόμενη περιοχή, σε ειδικά επιλεγμένες διαδρομές, για γνωριμία με τους 20 τύπους οικοτόπων, μερικοί από τους οποίους μοναδικοί (όπως η περιοχή του δάσους με δρυώδη άρκευθο γύρω από την μονή Μαλεβής στον Άγιο Πέτρο Κυνουρίας που έχει κηρυχθεί από το 1980 «Διατηρητέο μνημείο της φύσης»), ή είναι ιδιαίτερα αξιόλογοι για τον ελλαδικό και τον ευρωπαϊκό χώρο.

Δ. εκπαιδευτικές δραστηριότητες αναγνώριση – παρατήρηση ειδών ορνιθοπανίδας στην προστατευόμενη περιοχή της λιμνοθάλασσας Μουστού.

Στο πλαίσιο του προγράμματος περιβαλλοντικής ενημέρωσης των σχολείων και σε συνεργασία με τους υπεύθυνους καθηγητές, οι μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων έχουν τη δυνατότητα να μάθουν για τη σημασία της προστατευόμενης περιοχής.

Επιπλέον, για χρήση στην τάξη, αλλά και για την προετοιμασία των μαθητών πριν την επίσκεψη στην προστατευόμενη περιοχή, υπάρχει η δυνατότητα να χορηγηθεί (σε μορφή δανεισμού) πληροφοριακό υλικό από τη βιβλιοθήκη του Φορέα Διαχείρισης για τον εκπαιδευτικό, καθώς και δραστηριότητες σε φύλλα εργασίας για τους μαθητές (Δημοτικού & Γυμνασίου).

Ξεναγήσεις στα Κέντρα πραγματοποιούνται επίσης και σε ομάδες τρίτων, όπως φοιτητές, σύλλογοι και επισκέπτες της περιοχής.

Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους Αρκαδίας

Βρίσκεται στο Άστρος Αρκαδίας, πλησίον της Περιοχής Απολύτου Προστασίας της Φύσης (2.ΙΙ-Υγρότοπος Μουστού) και ενημερώνει τους επισκέπτες για τον Πάρνωνα με έμφαση στον υγρότοπο του Μουστού. Στους χώρους του Κέντρου λειτουργεί αίθουσα έκθεσης ερμηνείας περιβάλλοντος με θεματικό πεδίο τον υγρότοπο.

Στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί για τις λειτουργίες που επιτελούνται στον υγρότοπο Μουστού οι οποίες είναι ποικίλες και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τη στήριξη της πανίδας, την αποθήκευση νερού, την τροποποίηση πλημμυρικών φαινομένων κ.ά. Από τις λειτουργίες του οικοσυστήματος προκύπτουν οι υγροτοπικές αξίες, όπως η υψηλή βιοποικιλότητα, η αντιπλημμυρική, η αντιδιαβρωτική και άλλες, όπως είναι η επιστημονική και η εκπαιδευτική.

Η ξενάγηση στο Κέντρο μπορεί να συνδυαστεί με θεματικές παρουσιάσεις και δραστηριότητες μελέτης και ψυχαγωγίας στο ύπαιθρο που στοχεύουν στη γνωριμία με τη φύση, όπως η περιήγηση σε μονοπάτι του υγροτόπου Μουστού, όπου με τη χρήση κατάλληλου εξοπλισμού παρακολούθησης και τη βοήθεια των πινακίδων ερμηνείας περιβάλλοντος, οι επισκέπτες μπορούν να παρατηρήσουν και να ενημερωθούν κυρίως για τα είδη των υδρόβιων και παρυδάτιων μεταναστευτικών πουλιών.

Η περιοχή του υγροτόπου Μουστού είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς φιλοξενεί πολλά σπάνια, απειλούμενα και προστατευόμενα είδη παρυδάτιων και υδρόβιων πουλιών. Η σημασία του αφορά βασικά στη χρήση του ως σταθμού ξεκούρασης και ανεφοδιασμού τους κατά τις μεταναστεύσεις. Επιπλέον, είναι ο σημαντικότερος και ο μόνος αξιόλογος μεγέθους υγρότοπος στην ανατολική Πελοπόννησο και ο πρώτος που συναντούν προς το βορρά τα μεταναστευτικά πουλιά που ακολουθούν τις ανατολικές ακτές της Ελλάδας, που αν και είναι σχετικά μικρός (έχουν απομείνει 1.600 περίπου στρέμματα), παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία επιμέρους υγροτοπικών ενδιαιτημάτων και ειδών. Άλλη αντίστοιχη σημαντική περιοχή για την ορνιθοπανίδα ή και την υπόλοιπη πανίδα, δεν έχει εντοπιστεί στον Πάρνωνα.

Σε αυτή την περιοχή επιτρέπεται μόνο η επιστημονική έρευνα και καμία ανθρώπινη δραστηριότητα που έχει χαρακτήρα περιστασιακής ή μόνιμης παρέμβασης στο φυσικό περιβάλλον.

Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Αγίου Πέτρου Αρκαδίας

Βρίσκεται στον Άγιο Πέτρο Αρκαδίας, πλησίον της Περιοχής Απολύτου Προστασίας της Φύσης [2.1 Συστάδα δενδρόκεδρου (*Juniperus drupacea*) Μονής Μαλεβής], η έκταση της οποίας (740 στρ.) αποτελεί και «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης» σύμφωνα με το ΦΕΚ 121Δ/1980.

Το Κέντρο ενημερώνει τους επισκέπτες για τον Πάρνωνα με έμφαση στο ορεινό τμήμα. Στους χώρους του λειτουργεί αίθουσα έκθεσης ερμηνείας περιβάλλοντος με θεματικό πεδίο τα ενδημικά και σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας του Πάρνωνα.

Η ξενάγηση στο Κέντρο μπορεί να συνδυαστεί με δραστηριότητες μελέτης και ψυχαγωγίας στο ύπαιθρο που στοχεύουν στη γνωριμία με τη φύση, όπως η περιήγηση στο πεζοπορικό μονοπάτι με το σπάνιο δάσος του δενδρόκεδρου (*Juniperus drupacea*). Ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί από τις πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος για τον δενδρόκεδρο και τα είδη χλωρίδας και ορνιθοπανίδας της περιοχής, η οποία από περιβαλλοντική άποψη είναι αξιόλογη και έχει αναγνωριστεί ως ιδιαίτερα σημαντική εξαιτίας αυτού του σπάνιου δάσους γύρω από τη μονή Μαλεβής.

Και σε αυτή την περιοχή επιτρέπεται μόνο η επιστημονική έρευνα και καμία ανθρώπινη δραστηριότητα που έχει χαρακτήρα περιστασιακής ή μόνιμης παρέμβασης στο φυσικό περιβάλλον.

Άγιος Πέτρος Αρκαδίας

Ο Άγιος Πέτρος Κυνουρίας, χαρακτηρισμένος ως Παραδοσιακός Οικισμός, είναι ένα γραφικό καταπράσινο χωριό κτισμένο στα 950 μ. υψόμετρο. Από μαρτυρίες φαίνεται να ιδρύθηκε το 1435 και ορίστηκε από τους Ενετούς ως πρωτεύουσα της επαρχίας του Αγίου Πέτρου το 1687. Μνημονεύεται στο «Χρονικό του Μορέως» όπου αναφέρεται ότι κατοικείτο από Τσάκωνες. Επίσης, μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας ο Άγιος Πέτρος όπως και ο Πραστός, έγιναν πρωτεύουσες επαρχιών του νεοσύστατου κράτους και ο ορεινός όγκος του Πάρνωνα μοιράστηκε μεταξύ των Νομών Αρκαδίας και Λακωνίας.

Στα αξιοθέατα του χωριού περιλαμβάνεται ο Ιερός Ναός των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου του 1850, το τέμπλο του οποίου είναι φτιαγμένο το 1875, από γκρίζο μάρμαρο του Πάρνωνα. Το Δημοτικό σχολείο κτίστηκε από δωρεά του Ανδρέα Συγγρού το 1920, αποτελεί εξαιρετικό δείγμα της αρχιτεκτονικής της εποχής του. Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα πυργόσπιτα του χωριού, όπως ο Πύργος του Αγά ή Πύργος Τρικαλίτη, μια οχυρή διώροφη κατοικία του 1800 περίπου, με κατώι, πολεμίστρες στις γωνίες και ζεματίστρα πάνω από την είσοδο. Χαρακτηριστικό αρχιτεκτονικό «σύμβολο» του χωριού που χρησιμοποιήθηκε ως Καποδιστριακό - Ελληνικό Σχολείο - Ημιγυμνάσιο, μετά την επανάσταση του 1821 (περίοδος 1829-1835), ενώ σήμερα και μετά την πρόσφατη ανακαίνισή του (ευγενική χορηγία του Ιδρύματος Σταύρου Νιάρχου), αποτελεί διατηρητέο μνημείο και στο εσωτερικό του λειτουργεί μικρό λαογραφικό μουσείο.

Μερικά χιλιόμετρα έξω από το χωριό στο δρόμο προς το Άστρος Κυνουρίας, βρίσκεται η μονή της Μαλεβής αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου όπου η ίδρυσή της χρονολογικά τοποθετείται στις αρχές του 11^{ου} αιώνα. Το μοναστήρι οφείλει την ονομασία του στην ψηλότερη κορυφή του Πάρνωνα που είναι γνωστή ως «Μαλεβός». Η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας Μαλεβής, σύμφωνα με την παράδοση, είναι μία από τις εβδομήντα εικόνες που ζωγράφησε ο Ευαγγελιστής Λουκάς.

Καθώς πολλά ορειβατικά μονοπάτια και δασικοί δρόμοι διασχίζουν το μεγαλύτερο μέρος του Πάρνωνα, ο Άγιος Πέτρος με το πλούσιο δίκτυο μονοπατιών που διαθέτει, προσφέρεται για εναλλακτικές αποδράσεις για τους λάτρεις του βουνού. Από τον Άγιο Πέτρο μπορεί κάποιος μέσω των πεζοπορικών διαδρομών να οδηγηθεί στην ψηλότερη κορυφή του Πάρνωνα, την Μεγάλη Τούρλα ή Μαλεβός σε υψόμετρο 1.935 μέτρων. Από εδώ περνάει επίσης το ευρωπαϊκό μονοπάτι E4 το οποίο διατρέχει τις ανατολικές πλαγιές και την κορυφή του Πάρνωνα και κατεβαίνει μέχρι τον φάρο του Ακρωτηρίου Μαλέα.

Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνιτσας Αρκαδίας

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνιτσας στεγάζεται στο κτήριο όπου λειτούργησε το Δημοτικό Σχολείο του χωριού το οποίο είναι κτισμένο το 1870 και αποτελεί σήμερα ένα συνονθύλευμα αλληλένδετων ενοτήτων, που έχουν σκοπό την προβολή της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου και της φύσης, μέσω μιας αρμονικής συνύπαρξης. Οι επισκέπτες στο Κέντρο Ενημέρωσης μπορούν να ενημερωθούν για την προστατευόμενη περιοχή με έμφαση στη μακρόχρονη παρουσία του ανθρώπου στον Πάρνωνα, για τα φυσικά μνημεία της περιοχής, για την αρχιτεκτονική της Καστάνιτσας και τα κυριότερα αξιοθέατά της, αλλά και για την Τσακωνική διάλεκτο.

Το 2015 υλοποιήθηκε έργο αναδιαμόρφωσης της υπάρχουσας Έκθεσης του Κέντρου με τον εμπλουτισμό των εκθεμάτων του και διαμόρφωσης του ισογείου/υπογείου χώρου. Η κεντρική ιδέα της νέας Έκθεσης είναι η σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν και το μέλλον της περιοχής, μέσω της ορθής διαχείρισης των φυσικών πόρων από τους κατοίκους της αλλά και του πόσο εναρμονισμένα ζούσαν με τη φύση από τα βάθη της ιστορίας τους. Τα εκθέματα παρουσιάζουν τα παραδοσιακά επαγγέλματα της περιοχής που είναι απόλυτα συνυφασμένα με το δάσος και ορισμένα από τα οποία ασκούνται έως και τις μέρες μας από τους κατοίκους της Καστάνιτσας, αποτυπώνοντας την αμφιμονοσήμαντη αντιστοιχία των ανθρώπων της με το φυσικό περιβάλλον.

Η επίσκεψη στο Κέντρο Ενημέρωσης μπορεί να συνδυαστεί με δραστηριότητες μελέτης και ψυχαγωγίας στο ύπαιθρο καθώς και περιήγηση σε μονοπάτια που διασχίζουν το περίφημο, από άποψη φυσικής ομορφιάς, καστανόδασος. Οι επισκέπτες του κέντρου μπορούν επίσης να συνδυάσουν την επίσκεψή τους με βόλτα στον παραδοσιακό οικισμό, ο οποίος έχει χαρακτηριστεί ως Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους και από το 1967 έχει ανακηρυχτεί Παραδοσιακός – Διατηρητέος Οικισμός με ιδιαίτερη φυσική και αρχιτεκτονική ομορφιά, στην εκκλησία της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, στα ερείπια του Βυζαντινού Πύργου που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του χωριού με πανοραμική θέα σε όλο το οικισμό.

Καστάνιτσα Αρκαδίας

Η Καστάνιτσα είναι το αρχαιότερο Τσακωνοχώρι του Πάρνωνα με ιστορία επτά και πλέον αιώνων και ένα από τα αρχαιότερα ορεινά Κυνουριακά χωριά. Είναι κτισμένη στην καρδιά του Πάρνωνα, πάνω σε έναν στενόμακρο λόφο, σε υψόμετρο 840 μ. και έχει περίπου 250 σπίτια. Η Καστάνιτσα ήταν ονομαστή για την παραγωγή της σε ασβέστη, από όπου πήρε το χρώμα της, όπως επίσης και για τα κάστανα της που πιθανόν της έδωσαν το όνομα της. Το χωριό διατηρεί αναλλοίωτα στοιχεία της Τσακωνικής παράδοσης καθώς οι ηλικιωμένοι κάτοικοι του μιλούν την Τσακωνική διάλεκτο, με τα χαρακτηριστικά, βαμμένα λευκά πυργόσπιτα με τις στέγες από τοπικό σχιστόλιθο, τα ξύλινα μπαλκόνια, τα έντονα χρώματα στα παράθυρα και τις λουλουδιασμένες αυλές.

Στο κέντρο του χωριού δεσπόζει ο πολιούχος ναός της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, χτισμένος το 1780 περίπου. Το 1818 κατασκευάστηκε στην Οδησό και μεταφέρθηκε στην Καστάνιτσα το περίτεχνο τέμπλο ρώσικης τεχνοτροπίας που κοσμεί και σήμερα τον Ιερό Ναό. Γύρω από το χωριό υπάρχουν 15 ξωκλήσια άριστα συντηρημένα, με παλαιότερο αυτό του Αγίου Παντελεήμονα (1760).

Το μεγάλο καστανόδασος που την περιβάλλει έχει έκταση 4.500 στρ. και στο παρελθόν η παραγωγή έφτανε τους 500 τόνους. Από το 1983 διοργανώνεται το τελευταίο Σαββατοκύριακο κάθε Οκτώβρη η Γιορτή Κάστανου, με ρίζες από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Μια γιορτή που έχει εξελιχθεί ως μία από τις σημαντικότερες εκδηλώσεις τοπικών προϊόντων στην Ελλάδα και κάθε χρόνο αποτελεί πόλο έλξης χιλιάδων επισκεπτών με σκοπό την ανάδειξη αυτού του τοπικού προϊόντος, που έχει σημαντική θρεπτική αξία. Επίσης, σημαντική ετήσια πολιτιστική εκδήλωση είναι και η «Γιορτή του Δάσους» κατά το πρώτο δεκαπενθήμερο του Αυγούστου.

Σημαντικά και με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είναι επίσης τα μονοπάτια που ενώνουν την Καστάνιτσα με τους κοντινούς οικισμούς του Πραστού, της Σίταινας και του Πλατάνου, αλλά και οι μοναδικές διαδρομές στα φαράγγια της Μαζιάς και της Κουτουπούς – Ζαρμπάνιτσας καθώς και του μονοπατιού που οδηγεί στη Μεγάλη Τούρλα.

Κέντρο Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη Χλωρίδα του Πάρνωνα

Το Κέντρο Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη Χλωρίδα του Πάρνωνα αποτελεί έναν χώρο αναφοράς για την ανάδειξη και προβολή της χλωριδικής αξίας του Πάρνωνα. Αξία διαπιστωμένη, που τεκμηριώνεται από την παρουσία πολλών και σημαντικών ειδών χλωρίδας και που κατατάσσει τον Πάρνωνα ανάμεσα στις πλουσιότερες χλωριδικά περιοχές της Ευρώπης.

Προκειμένου ολοκληρωθεί η εγκατάσταση του Κέντρου στο κτίριο του πρώην Δημοτικού Σχολείου Βασκίνας, που βρίσκεται στο κέντρο του Παραδοσιακού οικισμού Λεωνιδίου, πραγματοποιήθηκαν εργασίες αποκατάστασης του κτηρίου, κατά την περίοδο 2015-2016.

Η δημιουργία της έκθεσης ερμηνείας περιβάλλοντος έχει ως βασικό θέμα τη βασική γνωριμία των επισκεπτών με την προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού αλλά και την ανάδειξη του χλωριδικού πλούτου της. Στον χώρο αυτό πραγματοποιούνται επιπλέον παράλληλες δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης κατοίκων και επισκεπτών για την εκπλήρωση της παιδαγωγικής αποστολής του Κέντρου σε ότι αφορά στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής.

Η επίσκεψη στο Κέντρο Πληροφόρησης μπορεί να συνδυαστεί με δραστηριότητες μελέτης και ψυχαγωγίας στον περιβάλλοντα χώρο του αλλά και με βόλτα στον παραδοσιακό οικισμό και στα αξιοθέατά του, όπως στα αρχοντικά Πυργόσπιτα ή στη Φάμπρικα, το Κέντρο Προβολής της Αγροτικής Ιστορίας και των Δρόμων της Θάλασσας στην Ανατολική Πελοπόννησο, κ.α.

Λεωνίδιο Αρκαδίας

Το Λεωνίδιο, η πρωτεύουσα της θάλασσας και έδρα του Δήμου Νότιας Κυνουρίας, με μακραίωνη ναυτική ιστορία, βρίσκεται στην αρχή της κοιλάδας του ποταμού Δαφνώνα. Είναι χτισμένο στη βάση επιβλητικών ερυθρών βράχων που αποτελούν ένα φυσικό παρατηρητήριο με απεριόριστη θέα προς τον θαλάσσιο ορίζοντα. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 έχει 3.826 κατοίκους, που είναι κυρίως Τσάκωνες, οι οποίοι έχουν τις δικές τους παραδόσεις, έθιμα, τραγούδια, χορούς και μιλούν τη δική τους διάλεκτο, την τσακωνική.

Έχει χαρακτηριστεί παραδοσιακός οικισμός και ιστορικός τόπος με τα δίπατα και τρίπατα αρχοντόσπιτα με τις πλακόστρωτες και βοτσαλωτές αυλές, τα όμορφα κεραμοσκεπάστα χαγιάτια, τους υψηλούς πέτρινους ασβεστωμένους μαντρότοιχους και τα σκαλιστά και ζωγραφισμένα ταβάνια, τις καμινάδες, που έχουν κατασκευαστεί με περίτεχνο τρόπο, και δίνουν στον επισκέπτη μια πρώτη γεύση της τοπικής αρχιτεκτονικής. Το Λεωνίδιο, ο «σίγουρος τόπος» κατά τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και ο «Διονύσου κήπος» κατά τον Πausανία, είναι η πατρίδα πολλών αγωνιστών караβοκραίων και οικονομικών χορηγών και στρατιωτικών αρχηγών του Αγώνα για την ελευθερία του 1821.

Στο Λεωνίδιο σώζονται τρία από τα μεγαλοπρεπέστερα προεπαναστατικά μνημεία της Πελοποννήσου. Ο πύργος του Τσικαλιώτη (1808), που είναι επισκέψιμος για το κοινό, το αρχοντικό του Πολυτίμου (1816) και το αρχοντικό Κατσικογιάννη (1807), που βρίσκεται στη βόρεια άκρη του οικισμού. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο πύργος Χατζηρούδη. Πραγματικό στολίδι αποτελεί το εξατάξιο σήμερα δημοτικό σχολείο τύπου Καλλία, που λειτουργεί από το 1910 περίπου, ενώ το νέο στολίδι του Λεωνιδίου και της περιοχής αποτελεί η «Φάμπρικα», το κτήριο του Κέντρου Προβολής της Αγροτικής Ιστορίας και των Δρόμων της Θάλασσας στην Ανατολική Πελοπόννησο, με πολύχρονη και πολύπτυχη ιστορία.

Αξιόλογες και ιστορικής σημασίας είναι αρκετές εκκλησίες της πόλης, όπως η Μητρόπολη (ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου), η Αγία Αικατερίνη, η Αγία Κυριακή, οι Τρεις Ιεράρχες, οι Άγιοι Ταξιάρχες και η Παναγία Χατζαλιού. Σε απόσταση 5 χλμ. από το Λεωνίδιο, δυτικά επάνω σε βράχο, βρίσκεται η μονή του Αγίου Νικολάου Σίντζας. Σε ύψωμα που δεσπόζει της πόλης, δεξιά από την ανατολική είσοδο, σώζονται τρεις χαρακτηριστικοί παραδοσιακοί, ανεμόμυλοι.

Η χαράδρα του Δαφνώνα, στην περιοχή του Λεωνιδίου, έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο «Natura 2000», ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) με κωδικό GR 2520005. Στη χαράδρα του Δαφνώνα απαντούν μερικά από τα πιο σπάνια ενδημικά είδη χλωρίδας του Πάρνωνα, αλλά αποτελεί

και ενδιαίτημα, απειλούμενων και κινδυνεύοντων ειδών, αρπακτικών πτηνών. Στην ευρύτερη περιοχή της Νότιας Κυνουρίας ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν μεταξύ άλλων, τα παρακάτω σπήλαια και καταβόθρες:

- Σπήλαιο Διονύσου Σίντζας, Ν.Δ. του Λεωνιδίου,
- Σπήλαιο των Σκορπιών, Β-ΒΑ του όρους Τούρλα, Ν. του Λεωνιδίου,
- Σπήλαιο Μάνα, στα Πούλιθρα,
- Καταβόθρα Δέρσιου, στο οροπέδιο της Παλαιόχωρας Τυρού,
- Καταβόθρα Πελετών, Ν.Α. από το χωριό Πελετά,
- Καταβόθρα Πρόπαντες, Β.Δ. από το Παλαιοχώρι.

Από την περιοχή του Λεωνιδίου ξεκινούν διαδρομές κατάλληλες για πεζοπορία, ποδηλασία βουνού, αναρρίχηση και άλλες οικοτουριστικές δραστηριότητες.

Ο κάμπος του Λεωνιδίου παράγει πληθώρα αγροτικών προϊόντων, εσπεριδοειδή, ελιές, ντομάτες, μαρούλια και άλλα κηπευτικά. Χαρακτηριστικό όμως προϊόν της περιοχής είναι η μελιτζάνα (η τσακωνική, όπως είναι γνωστή), κυρίως λόγω μικροκλίματος και εδάφους και φημίζεται ως η πιο εύγευστη στην Ελλάδα.

Εξοπλισμός Τμήματος

Ο υλικός εξοπλισμός που διαθέτει ο Φορέας Διαχείρισης για την υποστήριξη υλοποίησης των δράσεων ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης σε πάγιο εξοπλισμό που έχει κατανεμηθεί στα τέσσερα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, περιλαμβάνει συνοπτικά:

- τρεις τηλεοράσεις
- φορητοί και σταθεροί Η/Υ
- δύο οχήματα, ένα τύπου jeep και ένα επιβατικό
- δύο τηλεσκόπια και είκοσι πέντε ζευγάρια κιάλια
- έγχρωμα φωτοτυπικά μηχανήματα
- εκτυπωτές
- εκτυπωτής τύπου Plotter
- εξωτερικοί σκληροί δίσκοι
- συσκευή αναπαραγωγής DVD
- συσκευές αναπαραγωγής πολυμέσων (media players).
- βιβλία και επιστημονικά συγγράμματα
- οδηγοί αναγνώρισης πουλιών
- οδηγοί αναγνώρισης φυτών
- τρεις φορητές συσκευές προβολής (projector)
- τρεις φωτογραφικές μηχανές Pocket Compact
- τρίποδο/α τηλεσκοπίου και φωτογραφικών μηχανών
- βιντεοκάμερα καταγραφής υψηλής ανάλυσης HD
- Πτυσσόμενο εκθετήριο
- Πτυσσόμενος, ανεξάρτητος τοίχος εκθετηρίου
- Πτυσσόμενο σκίαστρο
- Πέντε πτυσσόμενες καρέκλες
- Πτυσσόμενο τραπέζι
- Πανί-οθόνη βιντεοπροβολής

Εξοπλισμός Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης

Στους χώρους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης λειτουργεί αίθουσα έκθεσης ερμηνείας περιβάλλοντος. Η έκθεση συνδυάζει τη σύγχρονη τεχνολογία με τα κλασσικά μέσα παρουσίασης, με σκοπό να αναδείξει ότι πιο αξιόλογο έχει η περιοχή και να μεταδώσει το μήνυμα της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Πληροφορεί και προβληματίζει τον επισκέπτη σχετικά με το φυσικό περιβάλλον του Πάρνωνα και τον τρόπο που σχετίζεται ο άνθρωπος με αυτό. Το εκθεσιακό υλικό παρουσιάζεται σε αυτόνομες ενότητες και με

την κατάλληλη δομή ώστε να γίνεται κατανοητό από τους επισκέπτες, ανεξάρτητα από τη φορά που αυτοί κινούνται ή από το αν συνοδεύονται από ειδικευμένο ξεναγό. Ο εξοπλισμός των αιθουσών περιλαμβάνει εκθεματικές επιφάνειες, που είναι διαμορφωμένες σε ενιαίο ύψος και συνδυάζουν σύντομα κείμενα με ποικίλες εικόνες (φωτογραφίες, σχέδια, χάρτες, κ.ά.). Οι χώροι των Κέντρων εξυπηρετούν τις ανάγκες ενημέρωσης μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων επισκεπτών (ανά ομάδες των 50 περίπου ατόμων).

Οι χώροι των Κέντρων εξυπηρετούν τις ανάγκες ενημέρωσης μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων. Οι τοίχοι εξασφαλίζουν ευρείς και ενιαίους χώρους για την ανάρτηση εκθεματικών επιφανειών και είναι απαλλαγμένοι από παράθυρα σε λειτουργία, σώματα κεντρικής θέρμανσης (καλοριφέρ), διακόπτες, πρίζες κ.λπ. Οι εκθεματικές επιφάνειες φωτίζονται από φωτιστικά σώματα κατάλληλα επιλεγμένα και τοποθετημένα. Οι παροχές ρυθμίζονται από κεντρικούς διακόπτες και ικανοποιούν τις ανάγκες για γενικό και ειδικό φωτισμό (φωτισμό της αίθουσας και φωτισμό των επιμέρους εκθεμάτων).

Στους εξωτερικούς χώρους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους και Καστάνιτσας έχουν τοποθετηθεί συνολικά τέσσερα ξύλινα στέγαστρα, για την βέλτιστη εξυπηρέτηση των επισκεπτών, αλλά και για την καλύτερη συντήρηση του κελύφους των κτιρίων.

Το **ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΥΣ** έχει θεματικό πεδίο τον υγρότοπο. Περιλαμβάνει επιπλέον μακέτα-χάρτη της προστατευόμενης περιοχής του υγροτόπου Μουστού και του όρους Πάρνωνα και παρουσιάζει βασικά στοιχεία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (οικισμού, μοναστήρια, αρχαιολογικούς χώρους, μονοπάτια, ποτάμια, κ.α.).

Επιπλέον, διαθέτει μεταλλική ράμπα για την πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες/ εμποδιζόμενων ατόμων ή ατόμων με κινητικά προβλήματα.

Το Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους αποτελεί και την έδρα του Φορέα Διαχείρισης.

Το **ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ** έχει θεματικό πεδίο το σπάνιο είδος του δενδρόκεδρου (*Juniperus drupacea*), καθώς επίσης τα ενδημικά και σπάνια είδη χλωρίδας του Πάρνωνα. Η τρισδιάστατη μακέτα της περιοχής που υπάρχει παρουσιάζει το ανάγλυφο της περιοχής, τη φυτοκάλυψη και άλλα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος.

Το **ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΚΑΣΤΑΝΙΤΣΑΣ** έχει θεματικό πεδίο την μακρόχρονη παρουσία του ανθρώπου στον Πάρνωνα, την καλή προσαρμογή του στις τοπικές συνθήκες, την επίδρασή του στα φυτά και τα ζώα, καθώς επίσης την ανάγκη διατήρησης της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς του Πάρνωνα. Στην έκθεση του Κέντρου, παρουσιάζονται επίσης, βασικές οικολογικές και βιολογικές έννοιες, στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής, καθώς επίσης και η καθημερινή ζωή και τα παραδοσιακά επαγγέλματα των κατοίκων της Καστάνιτσας.

Επιπλέον, διαθέτει χτιστή πέτρινη ράμπα που οδηγεί στην είσοδο του κτιρίου για την πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες/ εμποδιζόμενων ατόμων ή ατόμων με κινητικά προβλήματα και ανελκυστήρα στο εσωτερικό του κτιρίου.

Στον περιβάλλοντα χώρο του Κέντρου Ενημέρωσης έχει διαμορφωθεί ένας μικρός βοτανικός κήπος στο οποίο έχουν φυτευτεί αντιπροσωπευτικά είδη από την πλούσια και σπάνια χλωρίδα του Πάρνωνα.

Το **ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ** έχει θεματικό πεδίο την χλωριδική αξία της προστατευόμενης περιοχής. Η Έκθεση Ερμηνείας Περιβάλλοντος περιλαμβάνει, προθήκες, ειδικό φωτισμό, εποπτικό υλικό και σχολιασμό των εκθεμάτων. Ο μόνιμος εκθεσιακός χώρος περιλαμβάνει εκθεματικές επιφάνειες, φωτογραφίες, αναπαραστάσεις και διοράματα. Διαθέτει επίσης διαδραστική εφαρμογή σε οθόνη αφής και διαδραστικά θέματα (interactive rom's). Στο ισόγειο του κέντρου έχουν διαμορφωθεί κατάλληλοι χώροι υποδοχής επισκεπτών, γραφείων, καθιστικού και αποθήκης, ενώ στον όροφο φιλοξενείται η έκθεση ερμηνείας περιβάλλοντος, ο χώρος προβολής εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και ο χώρος εργαστηρίου όπου θα γίνεται η προετοιμασία και η επίδειξη του χλωριδικού υλικού του κέντρου.

Στον περιβάλλοντα χώρο δημιουργήθηκαν ανεξάρτητες περιοχές φύτευσης δενδροκομικών, ανθοκομικών, καλλωπιστικών και αρωματικών φυτών με αντίστοιχη σήμανση για τους επισκέπτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ – ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

Αναγκαιότητα & Στόχοι

Η προστατευόμενη περιοχή του όρους Πάρνωνα – υγροτόπου Μουστού, λόγω του ότι καταλαμβάνει έκταση 1.140.892 στρεμμάτων κυρίως δασικού τύπου, περιλαμβάνει πολυάριθμα ιστορικά χωριά των οποίων οι κάτοικοι αναπτύσσουν δραστηριότητες που θα πρέπει να εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου. Κατά συνέπεια, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι στο χώρο της προστατευόμενης περιοχής υπάρχει έντονη ανθρώπινη δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (κτηνοτροφία, γεωργία, δενδροκομία, μελισσοκομία, συλλογή βοτάνων, λατόμηση μαρμάρων, υπηρεσίες τουρισμού, περιορισμένη βιομηχανική παραγωγή), πέραν των επισκεπτών που δέχεται κυρίως τις τουριστικές περιόδους, και το γεγονός ότι η ενημέρωση, εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού είναι ανεπαρκής σε θέματα προστασίας των περιοχών ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης, δημιουργούνται προβλήματα ακατάλληλης συμπεριφοράς. Επίσης, η εκπόνηση και εφαρμογή του Κανονισμού Διοίκησης και Λειτουργίας της προστατευόμενης περιοχής, καθώς και η τροποποίηση και εφαρμογή του Σχεδίου Διαχείρισης αυτής, θα περιγράφουν τους εξειδικευμένους περιορισμούς και στόχους που θα τεθούν για την προστασία της περιοχής, οι οποίοι πρέπει να γίνουν ευρέως γνωστοί μέσα από σωστά σχεδιασμένα έργα περιβαλλοντικής ενημέρωσης.

Η δράση αυτή λοιπόν καθίσταται απαραίτητη προκειμένου οι κάτοικοι και οι επισκέπτες του όρους Πάρνωνα - υγροτόπου Μουστού να εξοικειωθούν με την ιδέα της προστατευόμενης περιοχής, με τους κανονισμούς και τους όρους που τη διέπουν, με τους στόχους που τίθενται α) για την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και β) για τη βιώσιμη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, και να αποκτήσουν ενημέρωση και εκπαίδευση προς όφελος της προστασίας και της πρόληψης.

Ο Φορέας Διαχείρισης μέσω της υλοποίησης αυτής της δράσης στοχεύει επίσης στην ενίσχυση των συμμετοχικών διαδικασιών. Παράλληλα, θα γίνει προσέγγιση όλων των συναρμόδιων υπηρεσιών, των τοπικών συλλόγων και των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην προστατευόμενη περιοχή, για την από κοινού υλοποίηση των στόχων που θα τίθενται στο εγκεκριμένο Διαχειριστικό Σχέδιο της προστατευόμενης περιοχής. Τέλος, θα γίνει προσπάθεια προώθησης των προτάσεων ήπιας ανάπτυξης, προστασίας και ανάδειξης του Φορέα για την προστατευόμενη περιοχή, μέσω επιτόπιων επισκέψεων σε στοχευμένες ομάδες πληθυσμού και με μικρές εκδηλώσεις, που θα διοργανώνονται είτε αποκλειστικά από τον Φορέα, είτε σε συνεργασία με τους τοπικούς συλλόγους ή/και την τοπική αυτοδιοίκηση.

Η αναγκαιότητα της δράσης αυτής εντοπίζεται στη γενικότερη προσπάθεια που έχει ξεκινήσει ο Φορέας Διαχείρισης για την ενίσχυση της συμμετοχικότητας και την υιοθέτηση ενός πιο εξωστρεφούς χαρακτήρα, που αφογκράζεται τις ανάγκες, τις προτάσεις και τις ιδέες της τοπικής και όχι μόνο κοινωνίας.

Η προκείμενη δράση στοχεύει στην επίλυση του προαναφερόμενου προβλήματος που αποτελεί η ελλιπής και αποσπασματική ενημέρωση των επισκεπτών της προστατευόμενης περιοχής. Γι' αυτόν τον λόγο, θα πρέπει να συνεχιστεί ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ειδικών δράσεων ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης του κοινού που θα αποσκοπούν στα ακόλουθα:

1. Γενική ενημέρωση σχετικά με τους όρους και κανονισμούς που έχουν καθοριστεί με το νομοθέτημα Θεσμοθέτησης της ΠΠ και θα εξειδικευθούν με τον Κανονισμό Διοίκησης και Λειτουργίας της ΠΠ, καθώς επίσης με το σύνολο των ενεργειών και μέτρων που είναι απαραίτητα

- για την προστασία, οργάνωση και λειτουργία της και στοχεύουν στην ανάδειξη όλων των αξιών και λειτουργιών της (οικολογικών, αισθητικών, ιστορικών, πολιτιστικών, οικονομικών κ.ά.),
2. Εξειδικευμένη ενημέρωση σχετικά με την σπουδαιότητα της βιοποικιλότητας και των φυσικών οικοσυστημάτων της προστατευόμενης περιοχής. Συνεχή ενημέρωση του κοινού για τις δράσεις που διεξάγονται στο χώρο της ΠΠ.
  3. Ενίσχυση της περιβαλλοντικής ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης των πολιτών και επίτευξη μιας θετικότερης αντιμετώπισης του ΦΔ ως προς το ρόλο του και τις αρμοδιότητές του, τόσο από την τοπική κοινωνία όσο και από τους εμπλεκόμενους φορείς.

Η περιβαλλοντική ενημέρωση του τοπικού πληθυσμού αλλά και των επισκεπτών της περιοχής σε θέματα που συνδέονται με την προστασία του φυσικού πλούτου της προστατευόμενης περιοχής, αποτελεί ένα βασικό εργαλείο για αλλαγή της αντίληψης που βλέπει τον άνθρωπο ως απόλυτο κυρίαρχο και διαμόρφωση νέων ηθικών αξιών του ανθρώπου σε σχέση με το περιβάλλον. Η αναγκαιότητα των δράσεων αυτών έγκειται στην κατανόηση του κοινά αποδεκτού πορίσματος ότι ο άνθρωπος αποτελεί μέρος της φύσης, και επομένως πρέπει να σέβεται τη φύση και να μεριμνά για την αρμονική συμβίωσή του με αυτήν.

Έχοντας ως στόχο την παραπάνω αρχή, το Τμήμα πληροφόρησης προσελκύει επισκέπτες στην προστατευόμενη περιοχή, τους πληροφορεί για τις αξίες και τις φυσικές λειτουργίες της περιοχής και τους καθοδηγεί ώστε να γνωρίσουν από κοντά το όρος Πάρνωνα, χωρίς να βλάψουν τα ευαίσθητα φυσικά οικοσυστήματά του.

Σχεδιασμός δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

Για το έτος 2017 και σε συνέχεια της παρακολούθησης - αξιολόγησης των δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, οι οποίες εφαρμόστηκαν κατά την περίοδο 2007-2016 για την ανάδειξη του χώρου της προστατευόμενης περιοχής και την ενημέρωση - ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού και του ευρύτερου κοινού για τις αξίες της προστατευόμενης περιοχής, ακολούθως καταρτίζεται το παρόν Σχέδιο Δράσης Ενημέρωσης – Ευαισθητοποίησης του Φορέα Διαχείρισης με το οποίο παρουσιάζονται οι τρόποι και οι μέθοδοι που θα επιστρατεύσει το προσωπικό του Τμήματος για την επίτευξη των στόχων της ενημέρωσης. Επιπροσθέτως, περιλαμβάνει τον καθορισμό των ομάδων - στόχων, τον προσδιορισμό της αναγκαίας υποδομής υποστήριξης και της χωροθέτησής της, καθώς και τα κατάλληλα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν.

Ενημέρωση Κοινού

Η πληροφόρηση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ομάδων επισκεπτών, των κατοίκων της περιοχής και των εμπλεκόμενων φορέων, σε θέματα που αφορούν στην οικολογική και ιστορική - πολιτιστική αξία της περιοχής, αλλά και στη συνεπαγόμενη ανάγκη προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας και των φυσικών και πολιτισμικών αξιών της προστατευόμενης περιοχής, μπορεί να βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγή και την κατάλληλη χρήση και διανομή ποικίλου υλικού ενημέρωσης.

Από την έως τώρα εμπειρία του Φορέα Διαχείρισης, οι επισκέπτες της προστατευόμενης περιοχής κατηγοριοποιούνται σε πέντε ομάδες-στόχους:

1. Δυνητικοί επισκέπτες
2. Επισκέπτες – μαθητές της προστατευόμενης περιοχής
3. Ομάδες περιπατητικού τουρισμού (ορειβατικού, πεζοπορικού και φυσιολατρικού Σύλλογοι)
4. Επισκέπτες Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης
5. Κάτοικοι της περιοχής

Το πρόγραμμα της ενημέρωσης του κοινού είναι υπ' ευθύνη του στελεχιακού δυναμικού του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας σε συνεργασία με τα υπόλοιπα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης.

Το προσωπικό του τμήματος αναλαμβάνει μεταξύ των άλλων δραστηριοτήτων, έτσι όπως περιγράφηκαν στο Κεφάλαιο 2, την ενημερωτική καμπάνια για την παροχή κάθε πληροφορίας που

πρόκειται να συμβάλλει θετικά στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος (κανονισμοί για την καθαριότητα φυσικών περιοχών, την όχληση, κλπ) της προστατευόμενης περιοχής. Οι ενεργούντες την ενημέρωση κοινού, ελέγχουν και καταγράφουν τις δραστηριότητες ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης καθώς και την κίνηση των επισκεπτών, τηρώντας σχετικά αρχεία του Φορέα Διαχείρισης όπως το βιβλίο επισκεπτών της προστατευόμενης περιοχής, το αρχείο ξεναγήσεων κ.λπ. (αναφέρονται αναλυτικά στο Παράρτημα).

Δημοσιότητα – Διάχυση ενημέρωσης

Η πληροφόρηση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σε θέματα που αφορούν στην οικολογική και ιστορική - πολιτιστική αξία της περιοχής, άρα και στη συνεπαγόμενη ανάγκη προστασίας και διατήρησης της, μπορεί να βασιστεί σε μεγάλο βαθμό και στην προώθηση κατάλληλων ενεργειών προβολής.

Για την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού, ο Φορέας Διαχείρισης έχει προβεί στις ακόλουθες δράσεις προβολής της προστατευόμενης περιοχής:

- Ολοκλήρωσε έργο που αφορούσε στον σχεδιασμό και εγκατάσταση περίπου εκατό (100) πληροφοριακών πινακίδων διαφόρων τύπων (κατεύθυνσης, απαγόρευσης, ενημέρωσης, οριοθέτησης και επεξήγησης θέας) σε διάφορα επιλεγμένα σημεία της προστατευόμενης περιοχής. Ο σκοπός του έργου είναι οι πινακίδες να πληροφορούν τον επισκέπτη για τη σημαντική βιοποικιλότητα και τα ευαίσθητα φυσικά οικοσυστήματα της περιοχής. Όλες οι πινακίδες τοποθετήθηκαν εντός της προστατευόμενης περιοχής Πάρνωννα-Μουστού. Η γλωσσική επιμέλεια των κειμένων ήταν υπό την ευθύνη του προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης, ενώ η γραφιστική επιμέλεια των πινακίδων έγινε από τον Ανάδοχο του έργου με την καθοδήγηση του προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης. Τα κείμενα και οι φωτογραφίες που χρησιμοποιήθηκαν προήλθαν είτε από το αρχειακό υλικό του Φορέα Διαχείρισης, είτε σε συνεργασία με εξειδικευμένους επιστήμονες στη χλωρίδα, στη πανίδα και στους τύπους οικοτόπων. Το περιεχόμενο των πινακίδων, επεξεργάστηκε κατάλληλα ώστε να είναι κατανοητό στο ευρύ κοινό.
- Υλοποίησε το έργο που αφορά στην οπτικοακουστική ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς, της ιστορικής συνέχειας και της οικολογικής σημασίας της περιοχής, καθώς κάτι τέτοιο κρίνεται απαραίτητο εργαλείο για την περιβαλλοντική ενημέρωση – ευαισθητοποίηση του πληθυσμού. Το έργο αφορούσε στην παραγωγή τριών ταινιών - ντοκιμαντέρ 15 λεπτών και μίας ταινίας – ντοκιμαντέρ 25 λεπτών, καθώς και στην παραγωγή και μετάδοση ενός ραδιοφωνικού και ενός τηλεοπτικού μηνύματος. Οι ταινίες – ντοκιμαντέρ προορίζονται για την προβολή τους στις αίθουσες προβολών των τριών Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης του ΦΔ, έτσι ώστε να παρουσιάζονται στον επισκέπτη τα γενικά γνωρίσματα και η αξία της προστατευόμενης περιοχής, σε αίθουσες σχολείων αλλά και σε εκδηλώσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, όπως τοπικές γιορτές, Παγκόσμιες Ημέρες, κ.α. με αποδέκτες το ευρύτερο κοινό.
- Υλοποίησε το έργο που αφορά στη παραγωγή και προμήθεια: ενημερωτικών φυλλαδίων, και εγχειρίδιων, αλφαβηταρίου του Πάρνωννα, υλικού προώθησης και προβολής (τετράδια, αφίσες, σετ με ξυλομπογιές, αυτοκόλλητα), οδηγού χλωρίδας με 150 είδη σπάνιων, ενδημικών και απειλούμενων φυτών και οδηγού της προστατευόμενης περιοχής για τη φύση, τον πολιτισμό και τον οικότουρισμό, καθώς και χαρτών της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστού. Κατά το σύνολο της διάρκειας υλοποίησης του έργου, με τη συνεργασία όλων των Τμημάτων του φορέα, αξιοποιήθηκαν κείμενα και φωτογραφικό υλικό που αφορούσαν στην προστατευόμενη περιοχή. Επίσης, ζητήθηκε ενημερωτικό υλικό από ειδικούς επιστήμονες, Φορείς/ Οργανισμούς καθώς και εγγεγραμμένους εθελοντές του φορέα από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Ο Φορέας Διαχείρισης παρείχε όλες τις σχετικές πληροφορίες στον Ανάδοχο, αναφορικά με τα αξιοθέατα της προστατευόμενης περιοχής στο σύνολό της καθώς επίσης αξιοποιήθηκε

άριστα η συνεργασία με εξωτερικούς συνεργάτες, Φορείς και Οργανισμούς, για τον προγραμματισμό επισκέψεων προκειμένου να εξασφαλιστεί νέο φωτογραφικό/ ενημερωτικό υλικό για την προστατευόμενη περιοχή.

Συνεχής είναι η σύνταξη και ανάρτηση δελτίων τύπου και ανακοινώσεων σε ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Επίσης, συνεχής είναι η ενημέρωση και επικαιροποίηση των δεδομένων α) του δικτυακού τόπου, β) της σελίδας κοινωνικής δικτύωσης στο facebook, γ) και των καναλιών στο youtube και στο vimeo.

Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση

Ο Φορέας Διαχείρισης έχει αντιληφθεί τη σημασία και την αναγκαιότητα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και το Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας αξιοποιώντας την εμπειρία των προηγούμενων ετών, σκοπεύει να συνεχίσει να επιμελείται νέο υλικό καθώς και να πραγματοποιεί ποικίλες παρουσιάσεις που αφορούν στην ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος της προστατευόμενης περιοχής, στο πλαίσιο του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης που εφαρμόζει. Το πρόγραμμα απευθύνεται πρωτίστως σε μαθητές Α' βάθμιας και Β' βάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και φοιτητές με κύριο αντικείμενο το φυσικό περιβάλλον και τη διατήρησή του.

Στο Πρόγραμμα πρόκειται να συμμετάσχουν και διάφορες άλλες ομάδες – στόχοι (όπως π.χ. πολιτιστικοί, ορειβατικοί και πεζοπορικοί σύλλογοι). Στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος θα παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της προστατευόμενης περιοχής, η ανάγκη για προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας και των σημαντικών φυσικών οικοσυστημάτων, οι διαχειριστικοί στόχοι, οι ανθρωπογενείς πιέσεις, ενώ παράλληλα θα ενθαρρύνεται η οργάνωση ερευνών από μαθητές και φοιτητές, αλλά και η οργάνωση δραστηριοτήτων παιδαγωγικού χαρακτήρα στην περιοχή.

Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και Ευαισθητοποίησης για μαθητές

Η επικοινωνία του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστου με τα σχολεία όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης γίνεται στην αρχή κάθε σχολικού έτους για τον προγραμματισμό και την οργάνωση περιβαλλοντικών επισκέψεων στην προστατευόμενη περιοχή.

Το τμήμα θα αξιοποιήσει το υπάρχον υλικό του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης, αλλά και αυτό που θα παραχθεί από το προσωπικό του εντός του 2017, για την ενημέρωση των σχολικών ομάδων στους χώρους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής.

Το Πρόγραμμα αποσκοπεί, στην προώθηση της γνώσης, καθώς και της άμεσης επαφής των μαθητών με τη βιοποικιλότητα της προστατευόμενης περιοχής αλλά και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων πειραματισμού και διερευνητικής σκέψης με αντικείμενο το φυσικό περιβάλλον και τα συναφή με αυτό προβλήματα, ούτως ώστε να ευαισθητοποιηθούν σε αυτά τα ζητήματα στο σύνολό τους.

Οι επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης των σχολικών μονάδων περιλαμβάνουν:

α) πρόγραμμα ξενάγησης στους χώρους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, κατά το οποίο οι επισκέπτες μαθητές,

- περιηγούνται στην αντίστοιχη αίθουσα έκθεσης ερμηνείας περιβάλλοντος του κάθε Κέντρου Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης,
- παρακολουθούν ενημερωτικές προβολές κατά τις οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά θέματα που αφορούν στην προστατευόμενη περιοχή,
- συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην αναγνώριση των χαρακτηριστικών οργανισμών που διαβιούν στην προστατευόμενη περιοχή,
- προμηθεύονται ενημερωτικά φυλλάδια, εγχειρίδια, οδηγούς, χάρτες καθώς και το υλικό προώθησης και προβολής (αφίσες, σετ με ξυλομπογιές, αυτοκόλλητα, τετράδια)

β) επίσκεψη στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής, κατά την οποία διεξάγονται δημιουργικές περιβαλλοντικές δραστηριότητες αλλά και πεζοπορία σε επιλεγμένα μονοπάτια.

Κατά το έτος 2017, ο Φορέας Διαχείρισης στοχεύει στην πραγματοποίηση δράσεων ενημέρωσης (όπως ξεναγήσεις ομάδων επισκεπτών, ενημερωτικές συναντήσεις, εκδηλώσεις, κ.α.) στα τέσσερα Κέντρα Ενημέρωσης που διαθέτει οι οποίες θα ενισχύουν τους στόχους του προγράμματος περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Πρώθηση συμμετοχικής διαδικασίας

Οι στόχοι της δράσης αυτής αφορούν στην ενημέρωση του ευρέως κοινού για τους περιορισμούς που θέτει η Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία αναφορικά με την προστασία της περιοχής, στην κατάρτιση πολιτών σύμφωνα με ορθές πρακτικές για την άσκηση ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στην προστατευόμενη περιοχή, στην προώθηση προγραμμάτων δράσης και στην εφαρμογή διαχειριστικών μέτρων στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης βασισμένο στην αρχή της αειφορίας.

Σύμφωνα με τον προγραμματισμό του Φορέα Διαχείρισης πρόκειται να οργανώνονται αποκλειστικά από το προσωπικό του φορέα ή σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και λοιπούς φορείς που ασχολούνται με περιβαλλοντικά θέματα. Επιπλέον, η εν λόγω δράση στοχεύει στη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης και στην καλλιέργεια συμμετοχικών διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων για την προστασία της περιοχής.

Οργάνωση εθελοντικής δομής

Ο στόχος του προγράμματος εθελοντισμού είναι η δημιουργία, οργάνωση και εκπαίδευση ομάδας εθελοντών για την προστασία της περιοχής και η ανάπτυξη σταθερών συνεργασιών με υφιστάμενες ομάδες εθελοντών. Ιδιαίτερη δε έμφαση έχει δοθεί κατά τα τελευταία έτη (περίοδος 2011-2016) στην προσέγγιση και ενεργοποίηση των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι και μπορούν να ανταποκριθούν πιο άμεσα σε κάλεσμα του φορέα.

Η υφιστάμενη ομάδα των εθελοντών που έχει συγκροτηθεί, λαμβάνει από το προσωπικό του φορέα την κατάλληλη ενημέρωση και κατάρτιση, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες του φορέα για προγραμματισμένες ή έκτακτες δράσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2017

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται οι προγραμματισμένες ενέργειες και δράσεις ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης που θα υλοποιηθούν από τον Φορέα Διαχείρισης μέσα στην χρονική περίοδο του 2017, βάσει των αρμοδιοτήτων του προσωπικού του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας (άρθρο 11 του «Κανονισμού λειτουργίας υπηρεσιών και του προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα & υγροτόπου Μουστού»).

Προσέλκυση – πληροφόρηση επισκεπτών

Ξεναγήσεις επισκεπτών

Τα τέσσερα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης πρόκειται να υποδέχονται επισκέπτες (μεμονωμένους και ομάδες) οι οποίοι και θα ξεναγούνται στους ειδικά διαμορφωμένους χώρους τους, ακολουθώντας τη διαδικασία αποστολής του εντύπου ΑΙΤΗΣΗ ΞΕΝΑΓΗΣΗΣ (ο υπεύθυνος εκπρόσωπος της ομάδας συμπληρώνει την αίτηση ξενάγησης και την αποστέλλει στον Φορέα Διαχείρισης προκειμένου να εκδοθεί η σχετική άδεια, σύμφωνα με το άρθρο 5 της υπ' αριθ. 33999/2010 Κ.Υ.Α. ΦΕΚ/353/ΑΑΠ/6.9.2010: «Άδειες επιστημονικής έρευνας και άδειες ξενάγησης χορηγούνται και από τον Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού για τις Περιοχές Απόλυτης Προστασίας και τις Περιοχές Προστασίας της Φύσης»).

Συνολικά, ο Φορέας Διαχείρισης για το έτος του 2017 στοχεύει να υποδεχτεί και να ξεναγήσει πάνω από 3.000 άτομα (μεμονωμένους και ομάδες), αναδεικνύοντας με τον τρόπο αυτό τη βιοποικιλότητα και τα φυσικά οικοσυστήματα της προστατευόμενης περιοχής, ενισχύοντας την επισκεψιμότητά της και τονώνοντας την τοπική οικονομία.

Ξεναγήσεις μαθητών

Ο προγραμματισμός των ξεναγήσεων τόσο στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης όσο και στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής, μαθητών και εκπαιδευτικών, αλλά και Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων, θα συνεχιστεί κατά το 2017 από το Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας. Στο πλαίσιο εφαρμογής αυτής της δράσης, θα γίνεται τακτική επικοινωνία με τις σχολικές μονάδες εντός και πλησίον της προστατευόμενης περιοχής, τόσο μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου όσο και τηλεφωνικώς. Η μέθοδος γραπτής επικοινωνίας, η οποία θα εξακολουθήσει να εφαρμόζεται, είναι η αποστολή τακτικών ενημερωτικών επιστολών στα σχολεία, μέσω των οποίων οι σχολικές μονάδες ενημερώνονται για την υλοποίηση ξεναγήσεων από το προσωπικό του τμήματος. Οι εν λόγω επιστολές συνοδεύονται από την ΑΙΤΗΣΗ ΞΕΝΑΓΗΣΗΣ, η οποία αφού επιστραφεί στον Φορέα Διαχείρισης συμπληρωμένη και υπογεγραμμένη από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό – συνοδό, χορηγείται η σχετική άδεια και προγραμματίζεται η επίσκεψη του σχολείου.

Οι επισκέψεις στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης μπορούν να συνδυαστούν με περιήγηση στην προστατευόμενη περιοχή ως εξής:

- Στο **Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Άστρους** μπορεί να συνδυαστεί με περιήγηση σε μονοπάτι εντός της Περιοχής Απόλυτης Προστασίας της Φύσης του «Υγροτόπου Μουστού», όπου με τη χρήση κατάλληλου εξοπλισμού παρακολούθησης και τη βοήθεια των τοποθετημένων πινακίδων ερμηνείας περιβάλλοντος, οι μαθητές μπορούν να παρατηρήσουν και να ενημερωθούν για τα είδη των υδρόβιων πουλιών. Κατάλληλη η περίοδος Σεπτεμβρίου -

Απριλίου καθώς η περιοχή του υγροτόπου φιλοξενεί πολλά σπάνια, απειλούμενα και προστατευόμενα είδη παρυδάτιων και υδρόβιων μεταναστευτικών πουλιών.

- Στο **Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Αγίου Πέτρου** μπορεί να συνδυαστεί με περιήγηση σε μονοπάτι στην περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης της «Συστάδας δενδρόκεδρου (*Juniperus drupacea*) Μονής Μαλεβής», πλησίον της περιοχής του Αγίου Πέτρου Αρκαδίας. Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν για την περιοχή αυτή η οποία έχει χαρακτηριστεί και ως «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης», σε συνδυασμό με τις πληροφορίες από τις τοποθετημένες πινακίδες ερμηνείας περιβάλλοντος που βρίσκονται στο ορεινό πεζοπορικό μονοπάτι.
- Στο **Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνιτσας** μπορεί να συνδυαστεί με περιήγηση σε μονοπάτια που διασχίζουν το περίφημο, από άποψη φυσικής ομορφιάς, καστανόδασος και με βόλτα εντός του οικισμού της Καστάνιτσας, που έχει χαρακτηριστεί ως «Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» και από το 1967 ως «Παραδοσιακός – Διατηρητέος Οικισμός» από το Υπουργείο Πολιτισμού για την ιδιαίτερη φυσική και αρχιτεκτονική ομορφιά του. Η ξενάγηση μπορεί να συνεχιστεί στα ερείπια του βυζαντινού πύργου Καψαμπέλη, ο οποίος βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του χωριού με πανοραμική θέα σε όλο τον οικισμό.
- Στο **Κέντρο Πληροφόρησης Λεωνιδίου για τη χλωρίδα του Πάρνωνα** μπορεί να συνδυαστεί με μια μικρή περιήγηση στο πολυσύνθετο δίκτυο των πεζοπορικών διαδρομών που ξεκινούν από την ευρύτερη περιοχή του Λεωνιδίου προς τη χαράδρα του Δαφνώνα. Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να ενημερωθούν για την περιοχή η οποία έχει ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο NATURA 2000 ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) όπου απαντούν μερικά από τα σπάνια ενδημικά είδη χλωρίδας του Πάρνωνα ενώ ταυτόχρονα αποτελεί ενδιαίτημα απειλούμενων και κινδυνευόντων ειδών αρπακτικών πτηνών.

Παράλληλα, στο πλαίσιο της επίσκεψης στην προστατευόμενη περιοχή, όλοι οι μαθητές μπορούν να περιηγηθούν στους χώρους των Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και έχουν τη δυνατότητα μέσω της Έκθεσης Ερμηνείας Περιβάλλοντος να γνωρίσουν τα αξιόλογα οικολογικά και πολιτισμικά στοιχεία της περιοχής και τα παραδοσιακά της επαγγέλματα, να ενημερωθούν για τις Περιοχές Προστασίας, για τα σπάνια και ενδημικά φυτά και τα είδη προς εξαφάνιση, να πληροφορηθούν για τοποθεσίες με ιδιαίτερο ιστορικό, θρησκευτικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον, για τα προβλήματα που υποβαθμίζουν την προστατευόμενη περιοχή όπως είναι οι πυρκαγιές, αλλά και για τον ρόλο του Φορέα Διαχείρισης.

Περιβαλλοντική ενημέρωση σχολικών μονάδων

Θεματικές παρουσιάσεις σε σχολεία

Προκειμένου να μπορέσει να πραγματοποιήσει επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης εντός των σχολικών αιθουσών κατά το σχολικό έτος 2016-2017, ο Φορέας Διαχείρισης αιτήθηκε με τα υπ' αριθ. 701/12-08-2016 και 741/06.09.2016 έγγραφά του προς το αρμόδιο τμήμα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και το συμπληρωματικό υπ' αριθμ. 1025/14.12.2016 έγγραφο του προς το αρμόδιο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής το οποίο γνωμοδοτεί για αντίστοιχα θέματα, σχετικά με τη χορήγηση της έγκρισης ως «παιδαγωγικώς κατάλληλο», του περιεχομένου του περιβαλλοντικού υλικού του Φ.Δ., η οποία και εγκρίθηκε με το υπ' αριθ. 15684/Δ2/31-01-2017 έγγραφο του Υ.Π.Ε.Π.Θ. με θέμα «Έγκριση υλικού περιβαλλοντικών ενημερώσεων του Φορέα Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού».

Συγκεκριμένα, κατά το έτος 2017, ο Φορέας Διαχείρισης πρόκειται να συνεχίσει την πραγματοποίηση επισκέψεων περιβαλλοντικής ενημέρωσης στα σχολεία της προστατευόμενης περιοχής και πλησίον αυτής. Οι επισκέψεις αυτές θα πραγματοποιηθούν τόσο σε σχολεία Α' βάθμιας, όσο και σε σχολεία Β' βάθμιας εκπαίδευσης, της Αρκαδίας, της Λακωνίας και της Αργολίδας. Στο πλαίσιο της εκάστοτε

παρουσίασης, το προσωπικό του Τμήματος θα προσαρμόζει κάθε φορά το περιεχόμενό της ανάλογα με την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες του κοινού που την παρακολουθεί, προκειμένου να γίνεται πιο εύληπτο το περιεχόμενό της. Με τον τρόπο αυτό οργανώνεται ένα ιδιαίτερα πλούσιο και επικαιροποιημένο αρχείο παρουσιάσεων προσαρμοσμένο κατάλληλα για μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου, για φοιτητές, για επισκέπτες-μαθητές από το εξωτερικό αλλά και διάφορες άλλες ομάδες που σχετίζονται με θέματα εκπαίδευσης.

Στους παρακάτω Πίνακες (Πίνακας 1 και 2), στο πεδίο «Περιβαλλοντικές Εκδηλώσεις – Δράσεις», περιγράφονται αναλυτικά οι θεματικές παρουσιάσεις και οι δράσεις με αφορμή Παγκόσμιες Ημέρες περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, οι οποίες απευθύνονται σε μαθητές όλων των τάξεων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Είναι ημερολογιακά ευέλικτες και μπορούν να πραγματοποιηθούν πέραν των καθορισμένων επίσημων ημερών εορτασμού τους σε συνεργασία με τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς.

Περιβαλλοντικές Εκδηλώσεις – Δράσεις

Ο Φορέας Διαχείρισης για το έτος του 2017 προγραμματίζει τη διοργάνωση και τη συμμετοχή του σε ποικίλες περιβαλλοντικές εκδηλώσεις για ενημέρωση, δράση, πρωτοβουλία, σε συνεργασία με σχολικές μονάδες που βρίσκονται εντός και πλησίον των ορίων της προστατευόμενης περιοχής όρους Πάρωννα και υγροτόπου Μουστου.

Οι δράσεις και οι περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος παρουσιάσεις που δύναται να υλοποιηθούν από το εξειδικευμένο προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης στα σχολεία της προστατευόμενης περιοχής και πλησίον αυτής, κατά το έτος 2017, κατόπιν αίτησης των Υπευθύνων των σχολικών μονάδων σε συνέχεια της ενημέρωσης τους (έγγραφο υπ' αριθ. ....06-02-2017), παρουσιάζονται στους παρακάτω Πίνακες 1 και 2 αντίστοιχα. Απευθύνονται σε μαθητές όλων των τάξεων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μπορούν να πραγματοποιηθούν και πέραν των καθορισμένων επίσημων ημερών εορτασμού τους, σε συνεργασία με τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Δράσεις & Παρουσιάσεις Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης – Ευαισθητοποίησης σε Σχολεία της Προστατευόμενης Περιοχής και της ευρύτερης

α/α	Προγραμματιζόμενη δράση	Παρουσίαση περιβαλλοντικής ενημέρωσης
1	Συμβολικοί καθαρισμοί φυσικών περιοχών στο πλαίσιο α) της Παγκόσμιας Ημέρας Εθελοντικού Καθαρισμού Ακτών (18/9) και β) του Μήνα Εθελοντικής Δράσης για το Θαλάσσιο Περιβάλλον (19/9 - 19/10) Σημ.: υπάρχει έγκαιρη ενημέρωση για την ακριβή ημερομηνία της εκδήλωσης.	Προφορική ενημέρωση στο πεδίο όπου πραγματοποιείται ο εθελοντικός καθαρισμός.
2	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Ευρωπαϊκή Γιορτή των Πουλιών (1 ^η Κυριακή του Οκτώβρη). Σημ.: δυνατότητα επίσκεψης – ξενάγησης στον υγρότοπο Μουστου σε συνδυασμό με πεζοπορία/ παρατήρηση άγριας ορνιθοπανίδας και καλλιτεχνικές δραστηριότητες.	«Πανευρωπαϊκή Γιορτή Πουλιών: Τα πουλιά που απαντούν στη προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρωννα και υγροτόπου Μουστου».
3	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ζώων (04/10).	«Παγκόσμια Ημέρα των Ζώων: Τα ζώα που απαντούν στη προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρωννα και υγροτόπου Μουστου».
4	Συμβολικοί καθαρισμοί φυσικών περιοχών στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Ακτών (24/10). Σημ.: υπάρχει έγκαιρη ενημέρωση για την ακριβή ημερομηνία της εκδήλωσης.	«Ο κρίνος της θάλασσας (<i>Pancratium maritimum</i>) ευωδιάζει στον υγρότοπο Μουστου». Προφορική ενημέρωση στο πεδίο όπου πραγματοποιείται ο εθελοντικός καθαρισμός.

5	Εβδομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (2 ^η Εβδομάδα του Οκτωβρίου).	«Προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού – Περιβαλλοντική Εκπαίδευση» Προβολή θεματικής παρουσίασης κατόπιν συνεννόησης με εκπαιδευτικό για την επιλογή της.
6	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Βουνού (11/12). Σημ.1: δυνατότητα επίσκεψης – ξενάγησης στη συστάδα δενδρόκεδρου (<i>Juniperus drupaceae</i>) Μονής Μαλεβής ή στο καστανόδασος της Καστάνιτσας, σε συνδυασμό με πεζοπορία. Σημ.2: δυνατότητα παρουσίασης και στην αγγλική γλώσσα.	«Παγκόσμια Ημέρα Βουνού: Όρος Πάρνωνα».
7	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Υγροτόπων (02/02). Σημ.1: δυνατότητα επίσκεψης – ξενάγησης στον υγρότοπο Μουστού σε συνδυασμό με πεζοπορία/παρατήρηση άγριας ορνιθοπανίδας. Σημ.2: δυνατότητα παρουσίασης και στην αγγλική γλώσσα (παρουσίαση α).	α. «Παγκόσμια Ημέρα Υγροτόπων: Υγρότοποι: Αξίες, Λειτουργίες, Απειλές». β. «Η πολύτιμη φυσική κληρονομιά του υγροτόπου Μουστού».
8	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Δασοπονίας (21/03). Σημ.: δυνατότητα επίσκεψης – ξενάγησης στη συστάδα δενδρόκεδρου (<i>Juniperus drupaceae</i>) Μονής Μαλεβής ή στο καστανόδασος της Καστάνιτσας, σε συνδυασμό με πεζοπορία.	«Παγκόσμια Ημέρα Δασοπονίας» Προβολή θεματικής παρουσίασης κατόπιν συνεννόησης με εκπαιδευτικό για την επιλογή της.
9	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα για το Νερό (22/03). Σημ.: δυνατότητα παρουσίασης και στην αγγλική γλώσσα (παρουσίαση α).	α) «Παγκόσμια Ημέρα Νερού: Η αξία του νερού». β) «Παγκόσμια Ημέρα Νερού: Νερό... νεράκι!»
10	Συμβολικοί καθαρισμοί φυσικών περιοχών για την Εβδομάδα Εθελοντισμού «Let's Do It Greece» , (θα υπάρξει έγκαιρη ενημέρωση για την ακριβή ημερομηνία της εκδήλωσης).	«Let's Do It Greece. Ας καθαρίσουμε την Ελλάδα σε μια μέρα!». Προφορική ενημέρωση στο πεδίο όπου πραγματοποιείται ο εθελοντικός καθαρισμός.
11	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Γης (22/04).	«Παγκόσμια Ημέρα της Γης» Προβολή θεματικής παρουσίασης κατόπιν συνεννόησης με εκπαιδευτικό για την επιλογή της.
12	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την εκδήλωση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, « Χελιδονίσματα ». Σημ.: δυνατότητα κατασκευής χελιδονοφωλιάς από πηλό.	«Υποδεχόμαστε την Άνοιξη και τα χελιδόνια».
13	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την έναρξη της αντιπυρικής περιόδου που είναι από την 01/05 έως 31/10.	«Δράσεις επέκτασης – φύλαξης στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού».
14	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Βιοποικιλότητας (22/05).	«Παγκόσμια Ημέρα Βιοποικιλότητας» Προβολή θεματικής παρουσίασης κατόπιν συνεννόησης με εκπαιδευτικό για την επιλογή της.
15	Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Χελώνας (23/05). Σημ.: δυνατότητα παρουσίασης και στην αγγλική γλώσσα.	«Χελώνες... οι απόγονοι των δεινοσαύρων».

16	<p>Επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή τη Διεθνή Ημέρα της Μαγείας των Φυτών.</p> <p>Σημ.1: δυνατότητα να συνδυαστεί με δράση δεντροφύτευσης, καθώς και να παρουσιαστούν στην αγγλική γλώσσα (παρουσίαση β.).</p> <p>Σημ.2: δυνατότητα επίσκεψης – ξενάγησης στη συστάδα δενδρόκεδρου (<i>Juniperus drupaceae</i>) Μονής Μαλεβής ή στο καστανόδασος της Καστάνιτσας, σε συνδυασμό με πεζοπορία.</p>	<p>α) «Η οικολογική αξία του ορεινού οικοσυστήματος του Πάρνωνα στην προστατευόμενη περιοχή «Πάρνωνα-Μουστού».</p> <p>β) «Τα δάση της μαύρης πεύκης (<i>Pinus nigra</i>) στον Πάρνωνα και η αποκατάστασή τους μετά την πυρκαγιά της 23/7/2007».</p> <p>γ) «Τα σπάνια φυτά του Πάρνωνα και η χρήση τους στην κηποτεχνία».</p> <p>δ) «Το δέντρο της καστανιάς».</p>
17	<p>Συμβολικοί καθαρισμοί φυσικών περιοχών στο πλαίσιο της Πανελλαδικής εκστρατείας εθελοντικών καθαρισμών ακτών, βυθού και φυσικών περιοχών «Καθαρίστε τη Μεσόγειο».</p> <p>Σημ.: θα υπάρχει έγκαιρη ενημέρωση για την ακριβή ημερομηνία της εκδήλωσης.</p>	<p>Προφορική ενημέρωση στο πεδίο όπου πραγματοποιείται ο εθελοντικός καθαρισμός.</p>
18	<p>Συμβολικοί καθαρισμοί φυσικών περιοχών και επίσκεψη σε σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (05/06).</p> <p>Σημ.: θα υπάρχει έγκαιρη ενημέρωση για την ακριβή ημερομηνία της εκδήλωσης.</p>	<p>«Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος»</p> <p>α) Προβολή θεματικής παρουσίασης κατόπιν συνεννόησης με εκπαιδευτικό για την επιλογή της, ή</p> <p>β) Προφορική ενημέρωση στο πεδίο όπου πραγματοποιείται ο εθελοντικός καθαρισμός.</p>
19	<p>Απελευθέρωση ειδών άγριας πανίδας με τη συμμετοχή σχολείων.</p> <p>Σημ.: θα υπάρχει έγκαιρη ενημέρωση για την ακριβή ημερομηνία της εκδήλωσης.</p>	<p>Προφορική ενημέρωση στο πεδίο όπου πραγματοποιείται η απελευθέρωση για το είδος της άγριας πανίδας.</p>

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: Παρουσιάσεις Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης – Ευαισθητοποίησης σε Σχολεία της Προστατευόμενης Περιοχής και της ευρύτερης

α/α	Παρουσίαση περιβαλλοντικής ενημέρωσης
1	<p>«Προστατευόμενη Περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού: ο ρόλος του Φορέα Διαχείρισης».</p> <p>Σημ.: δυνατότητα παρουσίασης και στην αγγλική γλώσσα.</p>
2	<p>«Υγρότοποι: αξίες, λειτουργίες, απειλές. Η περίπτωση του υγροτόπου Πελιάς στο Λεωνίδιο».</p> <p>Σημ.: δυνατότητα επίσκεψης – ξενάγησης στον υγρότοπο Πελιάς.</p>
3	«Ερπετά: οι παρεξηγημένοι ευεργέτες του ανθρώπου».
4	«Οι μύθοι του Αισώπου και τα ζώα της προστατευόμενης περιοχής».
5	«Φαράγγια: Οι όμορφες ρυτίδες της γης».
6	«Ανακύκλωση στα απορρίμματα, ας τους δώσουμε μια ΔΕΥΤΕΡΗ ευκαιρία!».
7	«Αλκυόνα: Ο μύθος της... και άλλα αφηγήματα».
8	«Δράσεις επόπτευσης – φύλαξης στην προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού».
9	«Καταφύγια άγριας ζωής στον Πάρνωνα».
10	«Παραδοσιακά επαγγέλματα στον Πάρνωνα: το παράδειγμα της Καστάνιτσας».
11	«Αρωματικά φυτά: Προστασία και πιέσεις».
12	«Σκουπίδια; Δράσεις εθελοντισμού από τον Φορέα Διαχείρισης όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού».

Προγραμματισμός δράσεων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δράσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος που έχουν ήδη προγραμματιστεί ή είναι δυνατό να υλοποιηθούν το 2017 στα τέσσερα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, στο πεδίο, σε οικισμούς ή σε σχολικές μονάδες είναι:

- 1) Διοργάνωση της δράσης παρατήρησης μεταναστευτικών πουλιών στον υγρότοπο Μουστου στο πλαίσιο της συμμετοχής του ΦΔ στις μεσοχειμωνιάτικες καταμετρήσεις υδρόβιων πουλιών (περίοδος 21-22 Ιανουαρίου 2017), σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.
- 2) Επισκέψεις σε Σχολεία Α΄ βάθμιας εκπαίδευσης τον Μάρτιο 2017, με αφορμή την εκδήλωση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας «Χελιδονίσματα» με τη δυνατότητα κατασκευής χελιδονοφωλιών από πηλό, σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.
- 3) Επισκέψεις σε Σχολεία της Α΄ βάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Νερού, τον Μάρτιο του 2017.
- 4) Επισκέψεις σε Σχολεία της Α΄ βάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Χελώνας, τον Μάρτιο του 2017.
- 5) Συμμετοχή στη Εβδομάδα Εθελοντισμού Let's do it Greece 2017 και διοργάνωση εθελοντικού καθαρισμού (περίοδος από 27 Μαρτίου έως 2 Απριλίου 2017).
- 6) Περιβαλλοντική ενημέρωση μαθητών της προστατευόμενης περιοχής με αφορμή την έναρξη της αντιπυρικής περιόδου για τα μέτρα φύλαξης και προστασίας της, τον Μάιο του 2017.
- 7) Εργασίες σήμανσης της περιοχής με απειλούμενους κρίνους της θάλασσας (*Panocratium maritimum*) τον Μάιο του 2017.
- 8) Επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης σε Σχολεία Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής σε συνδυασμό με δράση συμβολικού εθελοντικού καθαρισμού με αφορμή την Πανελλαδική εκστρατεία «Καθαρίστε τη Μεσόγειο», περίοδος Μάιος – Ιούνιος 2017.
- 9) Επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης σε Σχολεία Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης της προστατευόμενης περιοχής σε συνδυασμό με δράση συμβολικού εθελοντικού καθαρισμού με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, τον Ιούνιο του 2016.
- 10) Διοργάνωση εθελοντικών καθαρισμών στο κανάλι και τις όχθες περιμετρικά της λιμνοθάλασσας του υγροτόπου Μουστου κατά το διάστημα Ιουνίου – Ιουλίου 2017 από τα στελέχη του ΦΔ.
- 11) Συνδιοργάνωση με τον Δήμο Βόρειας Κυνουρίας και την Περιφέρεια Πελοποννήσου του αγώνα υπεραπόστασης «ΚΡΟΝΙΟΝ ΠΕΡΑΣΜΑ» στα χωριά του Πάρνωνα, τον Ιούλιο 2017.
- 12) Συμμετοχή στη Γιορτή του Δάσους στην Καστάνιτσα Κυνουρίας, τον Αύγουστο 2017.
- 13) Δράση εθελοντικού καθαρισμού στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Εθελοντικού Καθαρισμού των Ακτών (18/09), τον Σεπτέμβριο 2017.
- 14) Διοργάνωση εκδήλωσης παρατήρησης και αναγνώρισης υδρόβιων πουλιών μαζί με την καταμέτρησή τους (RIA), με αφορμή την Πανευρωπαϊκή Γιορτή πουλιών τον Οκτώβριο 2017, σε συνεργασία με την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.
- 15) Δράσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος στο πλαίσιο της «Εβδομάδας Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης» με σχολεία της Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης, τον Οκτώβριο του 2017.
- 16) Συμμετοχή με περιβαλλοντικές δράσεις και ενημέρωση στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης Καστάνιτσα, με αφορμή την Γιορτή Καστάνου τον Οκτώβριο του 2017.
- 17) Περιβαλλοντική ενημέρωση μαθητών Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Βουνού, τον Δεκέμβριο του 2017.

Συμπληρωματικά, ο Φορέας Διαχείρισης για το έτος 2017 προγραμματίζει να συμμετέχει ενεργά σε διάφορες σημαντικές τοπικές εκδηλώσεις των ΟΤΑ που βρίσκονται στην περιοχή αρμοδιότητας του

[α) Περιφερειακή Ενότητα Αρκαδίας: Δήμος Βόρειας Κυνουρίας, Δήμος Νότιας Κυνουρίας και Δήμος

Τρίπολης, β) Περιφερειακή Ενότητα Λακωνίας: Δήμος Σπάρτης και Δήμος Ευρώτα] αλλά και να λάβει μέρος σε δράσεις κατόπιν πρότασης συνεργασίας από τρίτους φορείς, που δεν έχουν προβλεφθεί κατά τη σύνταξη του παρόντος.

Συνεργασίες

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχέστερη εκπόνηση των δράσεων ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης του Φορέα Διαχείρισης, είναι η άρτια συνεργασία με διάφορους φορείς που έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το αντικείμενο των δραστηριοτήτων του, όπως για παράδειγμα τα θεσμοθετημένα όργανα της φύλαξης της προστατευόμενης περιοχής:

- Πυροσβεστική Υπηρεσία
- Δασική Υπηρεσία
- Θηροφυλακή
- Αστυνομία
- Λιμενικό Σώμα
- Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Επιπρόσθετα, παράλληλα με την αγαστή εσωτερική συνεργασία όλων των τμημάτων του Φορέα Διαχείρισης μεταξύ τους, στόχο αποτελεί η αξιοποίηση της συνεργασίας με εξωτερικούς συνεργάτες, Φορείς, Συλλόγους και Οργανισμούς, ειδικούς επιστήμονες, καθώς και εγγεγραμμένους εθελοντές του φορέα από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Επίσης, συνεργασία απαιτείται με τα όλα τα μέλη του Δ.Σ. και τις λοιπές επιτροπές του Δ.Σ. για τη διεκπεραίωση των έργων που υλοποιεί ο Φορέας Διαχείρισης.

Σε περιπτώσεις συνδιοργάνωσης δράσεων περιβαλλοντικού χαρακτήρα στην προστατευόμενη περιοχή με άλλον φορέα ή υπηρεσία, το προσωπικό του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας θα εξακολουθήσει να πραγματοποιεί άμεσα όλες τις απαραίτητες επαφές/ συνεννοήσεις προκειμένου να επιτευχθεί και κατά το έτος 2017, η καλύτερη δυνατή συνεργασία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η πολύ αποδοτική, συνεργασία με τους υπεύθυνους σχολικών δραστηριοτήτων των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου και πιο συγκεκριμένα της Αρκαδίας, Λακωνίας και Αργολίδας, θα συνεχίσει να πραγματοποιείται ενώ παράλληλα στόχο αποτελεί η καλλιέργεια καλού κλίματος συνεργασίας και με τους υπεύθυνους σχολικών δραστηριοτήτων της Κορινθίας και της Μεσσηνίας αντίστοιχα, προκειμένου να προκύψουν μετρήσιμα αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας, το τμήμα επικοινωνεί σε τακτική βάση με τους υπεύθυνους του εκάστοτε Νομού παρέχοντας άμεσα πληροφοριακό υλικό σε εκπαιδευτικούς, μαθητές, συλλόγους γονέων και κηδεμόνων, όποτε αυτό κρίνεται απαραίτητο, αναφορικά με τις περιβαλλοντικές δράσεις που προγραμματίζει ή υλοποιεί.

Επίσης, εντός του έτους 2017 πρόκειται να επιδιωχθεί μια εκ νέου συνεργασία με τα Κ.Π.Ε. του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, όπως για παράδειγμα με το Κ.Π.Ε. Καστρίου, και τα Κ.Π.Ε. Νέας Κίου Αργολίδας – Καλαμάτας Μεσσηνίας, - Μολάων Λακωνίας, - Σικυωνίων Κορινθίας, που χωροθετούνται εντός και πλησίον της προστατευόμενης περιοχής αντίστοιχα.

Δημιουργία περιβαλλοντικού υλικού ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης

Το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης που είναι υπεύθυνο για την υλοποίηση των δράσεων ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης, στο πλαίσιο:

- των επισκέψεων περιβαλλοντικής ενημέρωσης σε σχολεία,
- των επισκέψεων ποικίλων ομάδων στα τέσσερα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης,
- των περιβαλλοντικών δράσεων εορτασμού ημερών με παγκόσμιο ενδιαφέρον, καθώς και

- των ημερίδων/ συνεδρίων, εκδηλώσεων και τοπικών γιορτών, με περιβαλλοντικό ενδιαφέρον, κ.α.,

έχει δημιουργήσει ένα πλούσιο αρχείο παρουσιάσεων περιβαλλοντικού περιεχομένου το οποίο κατά το έτος 2017 θα εξακολουθήσει το επιμελείται και να το εμπλουτίζει με νέες θεματικές και επικαιροποιημένο οπτικοακουστικό υλικό. Οι παρουσιάσεις αυτές πρόκειται να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο των παραπάνω ενημερωτικών δράσεων και εκδηλώσεων, ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση.

Πακέτο περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των μαθητών για την προστασία του περιβάλλοντος και ιδιαίτερα για την προστατευόμενη περιοχή του όρους Πάρνωνα και υδροτόπου Μουστού αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες του Φορέα Διαχείρισης. Ένας από τους βασικούς στόχους του - καθώς η σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον δομείται από τα πρώτα χρόνια της σχολικής του ζωής- αποτελεί η συνειδητοποίηση από τους μικρούς μαθητές ότι η ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος είναι ένα πολύ σημαντικό ζήτημα για τη διασφάλιση και την προστασία του. Με γνώμονα τον στόχο αυτό το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης που είναι υπεύθυνο για την υλοποίηση των δράσεων ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης επιμελήθηκε, κατά την χρονική περίοδο 2011-2016, ένα εύχρηστο πακέτο περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης. Το υλικό αυτό πρόκειται να συνεχίσει να αξιοποιείται:

- α) κατά τη διάρκεια των επισκέψεων στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής και στα επιλεγμένα πεζοπορικά μονοπάτια του ορεινού όγκου του Πάρνωνα και του υδροτόπου Μουστού,
- β) σε τοπικές γιορτές/ εκδηλώσεις στις οποίες ο Φορέας συμμετέχει με την προβολή ενημερωτικών παρουσιάσεων εκπαιδευτικού χαρακτήρα και τη διεξαγωγή δημιουργικών περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων (περιβαλλοντικά παιχνίδια για παιδιά και νέους),
- γ) σε εκδηλώσεις εορτασμού ημερών με παγκόσμιο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον όπως: η Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, η Παγκόσμια Ημέρα για τους Υδροτόπους, η Πανευρωπαϊκή Γιορτή Πουλιών, η Παγκόσμια Ημέρα Χελώνας, η Παγκόσμια Ημέρα Νερού, κ.ά.

Ένας από τους στόχους του Φορέα Διαχείρισης για το έτος 2017 είναι και ο εμπλουτισμός του πακέτου με νέες περιβαλλοντικές δραστηριότητες, δεδομένου ότι τα στελέχη του Φορέα εξακολουθούν να προσθέτουν στο αρχείο νέο εκπαιδευτικό υλικό, ή/και επικαιροποιούν ότι έχει παραχθεί έως σήμερα. Οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες δίνουν έμφαση στην επιστημονική έρευνα γύρω από το φυσικό περιβάλλον της προστατευόμενης περιοχής αλλά και στην αναψυχή (με σκοπό την άντληση ευχαρίστησης από την προσέγγιση της φύσης) όλων εκείνων που κατοικούν σε αυτή αλλά και αυτών που την επισκέπτονται.

Μερικοί από τους γενικούς στόχους του περιβαλλοντικού υλικού ενημέρωσης το οποίο απευθύνεται τόσο στους εκπαιδευτικούς, όσο και τους μαθητές είναι:

- να προωθήσει τη γνωριμία των μαθητών και των εκπαιδευτικών με τα ιδιαίτερα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, ούτως ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν με ευκολία τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χλωρίδας και πανίδας της προστατευόμενης περιοχής,
- να παρακινήσει τους μαθητές να βρεθούν στο ύπαιθρο με αίσθημα περιέργειας για τη φύση,
- να προωθήσει την ευαισθητοποίηση μαθητών και εκπαιδευτικών γύρω από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η προστατευόμενη περιοχή, με φυσική συνέπεια την φροντίδα τους για αυτά,

- να προωθήσει την καταγραφή και ανάλυση, από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, των ιδιαίτερων εκείνων στοιχείων που χαρακτηρίζουν τη σχέση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος στην προστατευόμενη περιοχή.

Το υλικό περιβαλλοντικής εκπαίδευσης περιλαμβάνει ατομικές ή/και ομαδικές δραστηριότητες που συνίσταται να προηγηθούν της επίσκεψης (όπως π.χ. τα φύλλα δραστηριοτήτων για την τάξη) με σκοπό την προετοιμασία και την εξοικείωση των μαθητών με ορισμένα από τα χαρακτηριστικά των οργανισμών που διαβιούν στην προστατευόμενη περιοχή. Με αυτό τον τρόπο γίνεται πιο αποτελεσματική τόσο η περιήγησή τους στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής όσο και η επίσκεψή τους στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης. Για τις δραστηριότητες αυτές δεν απαιτείται ιδιαίτερος εργαστηριακός ή άλλος ειδικός εξοπλισμός παρά μόνο φωτοτυπίες και στοιχειώδη βοηθήματα (π.χ. μεγεθυντικός φακός, μολύβια/μπογιές, φωτοτυπίες, κ.λπ.).

Το υλικό περιβαλλοντικής εκπαίδευσης περιλαμβάνει επίσης ατομικές ή/και ομαδικές δραστηριότητες που υλοποιούνται κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, στο ύπαιθρο ή/και στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης από τον υπεύθυνο ξεναγό και σε συνεργασία με τα υπόλοιπα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης. Ο κάθε ξεναγός διαθέτει εκτός από καλή διάθεση - επιστημονική κατάρτιση και ειδική εκπαίδευση, ούτως ώστε, να αξιοποιεί πλήρως το παραχθέν παιδαγωγικό υλικό που αφορά στην προστατευόμενη περιοχή, να οδηγεί τους επισκέπτες- μαθητές στην κατάκτηση της γνώσης ενώ παράλληλα, να εμπνέει την αγάπη και το αίσθημα της αλληλοεξάρτησής τους με το φυσικό κόσμο.

Ημερολόγιο Δράσεων

Το ημερολόγιο δράσεων είναι ένα βοηθητικό αρχείο που δημιουργήθηκε για την κάλυψη των αναγκών παρακολούθησης των δράσεων ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης του Φορέα Διαχείρισης όπου καταγράφονται οι προγραμματισμένες δραστηριότητες που χρήζουν οργάνωσης. Σκοπός της δημιουργίας του αποτέλεσε η ενίσχυση της προσπάθειας για αποτελεσματικότερη οργάνωση και συντονισμό των ενεργειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, αλλά και η αποτελεσματική εσωτερική οργάνωση μεταξύ των στελεχών του Φορέα. Η εργασία τακτικής ενημέρωσης του ημερολογίου θα ακολουθηθεί και κατά το έτος 2017. Στο ημερολόγιο δράσεων έχει πρόσβαση όλο το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης.

Προβολή, δημοσιότητα και ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων

Δελτία τύπου

Η δημοσιότητα είναι ο σημαντικότερος και ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, αλλά και της ευρείας προβολής της προστατευόμενης περιοχής. Επίσης, λειτουργεί και ως ένα ισχυρό «εργαλείο» για την οικοδόμηση του ενδιαφέροντος και την αποδοχή του θεσμού της ορθής διαχείρισης της προστατευόμενης περιοχής. Ένα ενημερωτικό δελτίο τύπου είναι ένα από τα βασικά εργαλεία που έχει στη διάθεσή του ο Φορέας Διαχείρισης προκειμένου να απευθυνθεί στο ευρύ κοινό.

Το Τμήμα Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας είναι μεταξύ άλλων, υπεύθυνο για την επικοινωνία του Φορέα Διαχείρισης με τα τοπικά και περιφερειακά ΜΜΕ. Η θεματολογία των δελτίων τύπου που συντάσσει και δημοσιεύει είναι ποικίλη και αφορά κατά το πλείστον των περιπτώσεων περιβαλλοντικά θέματα. Περιλαμβάνουν πληροφορίες για τις εκδηλώσεις και τις περιβαλλοντικές

δράσεις του Φορέα Διαχείρισης, όσο και για τις επισκέψεις σχολείων - ομάδων επισκεπτών στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης και στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής.

Ο Φορέας Διαχείρισης με στόχο την επικοινωνία με άτομα ή ομάδες με κοινά περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα, θα εξακολουθήσει να επιμελείται και να δημοσιεύει κατά το 2017 δελτία τύπου, τα οποία θα συνοδεύονται ανάλογα με το θέμα τους, από πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό [ταινίες μικρής διάρκειας (video), φωτογραφίες, κ.λπ].

Επιπλέον, στο πλαίσιο της παρακολούθησης της διάχυσης-κυκλοφορίας των δελτίων τύπων στα ηλεκτρονικά και έντυπα ΜΜΕ, πραγματοποιείται και η σχετική αποδελτίωσή τους. Μέσω της διαδικασίας αυτής όλα τα δημοσιευμένα δελτία εντοπίζονται και αρχειοθετούνται σε ηλεκτρονικούς ή/και έντυπους φακέλους προκειμένου να είναι εύκολα προσβάσιμα από όλα τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης. Με τη μέθοδο αποδελτίωσης αξιολογείται παράλληλα το αναγνωστικό ενδιαφέρον και η ανταπόκριση των αναγνωστών σε κάθε δημοσίευση του Φορέα Διαχείρισης.

Ηλεκτρονική αλληλογραφία

Με γνώμονα την ενίσχυση της επικοινωνίας με το κοινό για την ανάδειξη της προστατευόμενης περιοχής και την προβολή των δράσεων του Φορέα Διαχείρισης έχει δημιουργηθεί μια ειδική διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (press@fdparnonas.gr) την οποία διαχειρίζεται και ελέγχει καθημερινά το προσωπικό του Τμήματος. Η συνεχής ενημέρωση και επικοινωνία του Φορέα Διαχείρισης με το κοινό και τους εμπλεκόμενους με τις αρμοδιότητες του φορείς (εκπαιδευτικοί, εθελοντές, μέσα μαζικής ενημέρωσης, κ.λπ.) θα εξακολουθήσει να πραγματοποιείται κατά το έτος 2017.

Δικτυακός τόπος

Επιδίωξη του Φορέα Διαχείρισης κατά το έτος 2017, είναι ο συνεχής εμπλουτισμός και η ενημέρωση του ανανεωμένου δικτυακού του τόπου (www.fdpardonas.gr), προκειμένου οι ενδιαφερόμενοι χρήστες του διαδικτύου να βρίσκουν επικαιροποιημένες πληροφορίες μεταξύ άλλων για,

- την προστατευόμενη περιοχή (χλωρίδα, πανίδα, τύποι οικοτόπων, δασικά οικοσυστήματα, περιοχές προστασίας, αξιοθέατα, κ.α.),
- τα έργα και τις δράσεις του Φορέα Διαχείρισης (διαχειριστικό έργο, εθελοντισμός, ερευνητικές εργασίες, παραδοτέα του ΦΔ, κ.α.),
- τον Φορέα Διαχείρισης (θεσμικό πλαίσιο, Σύνθεση του ΦΔ, ΚΥΑ, κ.α.),
- την περιβαλλοντική ενημέρωση (Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης, Στόχοι και Προτεινόμενα Βοηθήματα, Αιτήσεις Ξενάγησης, κ.α.),
- λήψεις (ραδιοτηλεοπτικά σποτ/ ταινίες, εκδόσεις, newsletter, φωτογραφίες και χάρτες, βίντεο, κ.α.)

Επίσης στον ιστοχώρο του Φορέα Διαχείρισης αναρτώνται Ανακοινώσεις και Προκηρύξεις. Τα δελτία τύπου και οι ανακοινώσεις αφορούν, ως επί των πλείστων περιβαλλοντικά θέματα. Επιπροσθέτως οι ανακοινώσεις περιλαμβάνουν πληροφορίες για επισκέψεις και ξεναγήσεις μεμονωμένων/ομάδων επισκεπτών στην προστατευόμενη περιοχή, επισκέψεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης σε σχολεία Α΄ βάθμιας και Β΄ βάθμιας Εκπαίδευσης από στελέχη του Φορέα Διαχείρισης, περίθαλψη και αποστολή τραυματισμένων ζώων που εντοπίζονται στην προστατευόμενη περιοχή και αποστέλλονται σε Κέντρα Περίθαλψης Άγριων Ζώων, καθώς και ανακοινώσεις σχετικά με τη συμμετοχή του Φορέα Διαχείρισης σε διάφορες εκδηλώσεις, συνέδρια, ημερίδες, κ.α. Οι προκηρύξεις αφορούν μεταξύ άλλων σε Προσκλήσεις Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος και τη διενέργεια διαγωνισμών για έργα και προμήθειες που υλοποιούνται από τον Φορέα Διαχείρισης.

Στόχος του έτους 2017 είναι η επικαιροποίηση των κειμένων που βρίσκονται αναρτημένα στον ιστοχώρο του Φορέα Διαχείρισης αλλά και η ολοκλήρωση της απόδοσής τους στην αγγλική γλώσσα.

Newsletter

Ο Φορέας Διαχείρισης προωθεί προς τις επαφές του, καθώς επίσης αναρτά στην ιστοσελίδα του, σε σχετική ενότητα [<http://www.fdparnonas.gr/activities/newsletter/>], ένα ενημερωτικό ηλεκτρονικό φυλλάδιο τύπου Newsletter κάθε έξι μήνες, που έχει ως περιεχόμενο τη σύνοψη όλων των δράσεων του Φορέα για την εκάστοτε χρονική περίοδο. Η σύνταξη και η επιμέλεια των κειμένων του Newsletter γίνεται από τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης. Τα κείμενα κατανέμονται σε ενότητες ανάλογα με το περιεχόμενό τους (Δράσεις Επόπτευσης/ Φύλαξης & Εφαρμογών Διαχείρισης, Δράσεις Προστασίας & Διαχείρισης, Δράσεις Πληροφόρησης Εκπαίδευσης & Δημοσιότητας, Λοιπές περιβαλλοντικές δράσεις, Δράσεις εκτός ΕΠΠΕΡΑΑ, κ.λπ.).

Το προσωπικό που είναι υπεύθυνο για την επιμέλεια των ηλεκτρονικών φυλλαδίων, πρόκειται κατά το έτος 2017, να εξακολουθήσει να επιμελείται την εξαμηνιαία έκδοση ενημερώνοντας το κοινό για τις κατά περίπτωση νέες συνθήκες λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης και τις δράσεις που πρόκειται να υλοποιήσει. Τα νέα ηλεκτρονικά φυλλάδια θα εξακολουθήσουν να αποστέλλονται προς όλες τις επαφές του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (Οργανισμοί, Φορείς, Υπουργεία/ Υπηρεσίες, Εθελοντές, μέλη του Δ.Σ. του φορέα κ.λπ.) που διαχειρίζεται το Τμήμα (press@fdparnonas.gr), καθώς και θα αναρτώνται στην ιστοσελίδα του Φορέα Διαχείρισης στην σχετική ενότητα [<http://www.fdparnonas.gr/activities/newsletter/>].

Κοινωνική δικτύωση

Η σελίδα κοινωνικής δικτύωσης του Φορέα Διαχείρισης στο facebook: [<https://www.facebook.com/fdparnonas>], θα συνεχίσει να ενημερώνεται τακτικά με κείμενα, φωτογραφίες και βίντεο από τις δράσεις που πρόκειται να πραγματοποιηθούν από το Φορέα Διαχείρισης κατά το έτος 2017.

Επίσης, θα συνεχιστεί η ενημέρωση των καναλιών του Φορέα Διαχείρισης στο YouTube: (<http://www.youtube.com/channel>) και στο vimeo [<http://vimeo.com/parnonas>], με βίντεο που θα αφορούν σε δράσεις του Φορέα Διαχείρισης που θα υλοποιηθούν κατά το 2017.

Φωτογραφικό υλικό

Για την οργάνωση, τήρηση αλλά και διαχείριση του πλούσιου φωτογραφικού αρχείου που έχει προκύψει από την έναρξη της λειτουργίας του, ο Φορέας Διαχείρισης έχει προμηθευτεί τρεις μονάδες αποθήκευσης (εξωτερικός σκληρός δίσκος). Βασικό στόχο αποτελεί η ασφαλής αρχειοθέτηση αλλά και η μελλοντική αξιοποίηση του φωτογραφικού και βιντεοσκοπικού υλικού, καθώς συνοδεύει μεταξύ άλλων, τα δελτία τύπου καθώς και εμπλουτίζει τις παρουσιάσεις περιβαλλοντικής ενημέρωσης που προβάλλονται στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων που υλοποιεί ο Φορέας Διαχείρισης.

Βιογραφικό Φορέα Διαχείρισης

Η τακτική ενημέρωση του βιογραφικού του Φορέα Διαχείρισης κάθε φορά που πραγματοποιείται κάποια δράση περιβαλλοντικού χαρακτήρα είναι μία από τις πάγιες εργασίες του προσωπικού Φορέα Διαχείρισης. Η εργασία αυτή θα εξακολουθήσει να πραγματοποιείται κατά το έτος 2017, έτσι ώστε το βιογραφικό του Φορέα Διαχείρισης να μπορεί να διανεμηθεί επικαιροποιημένο, όποτε αυτό κριθεί αναγκαίο και να αποτελέσει έναν πλήρη ενημερωτικό οδηγό για τον πολίτη σε ζητήματα σχετικά με τις έργα και δραστηριότητες περιβαλλοντικού χαρακτήρα στην προστατευόμενη περιοχή.

Ερωτηματολόγιο επισκεπτών και ευρέως κοινού

Τα ερωτηματολόγια αποτελούν το πιο διαδεδομένο εργαλείο συλλογής δεδομένων. Πολλές έρευνες και μελέτες βασίζονται στην καταγραφή πληροφοριών μέσω ερωτηματολογίων. Στο πλαίσιο του έργου «Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του όρους Πάρνωνα και υγροτόπου Μουστού» (ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013) δημιουργήθηκαν: α) το «Ερωτηματολόγιο επισκεπτών» και β) το «Ερωτηματολόγιο κατοίκων». Σκοπός των ερωτηματολογίων είναι η καταγραφή της γνώμης των επισκεπτών της προστατευόμενης περιοχής, αλλά και της τοπικής κοινωνίας, αναφορικά με τη λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης στην προστατευόμενη περιοχή, το καθεστώς προστασίας, τα προβλήματα που προκύπτουν από τα διαχειριστικά μέτρα, το ενδιαφέρον των επισκεπτών για την περιοχή, τις προσφερόμενες υπηρεσίες της, κ.ά.

Το «Ερωτηματολόγιο Επισκεπτών» διανεμήθηκε στους επισκέπτες της προστατευόμενης περιοχής και συμπληρωνόταν συνήθως μετά την ξενάγησή τους στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης ή στο πεδίο της προστατευόμενης περιοχής. Το «Ερωτηματολόγιο Κατοίκων» διανεμήθηκε στο ευρύ κοινό της περιοχής, προκειμένου να συλλεχθούν πληροφορίες για το επίπεδο της γνώσης που υπάρχει στην τοπική κοινωνία για το ρόλο, τις αρμοδιότητες, τη λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης, αλλά και για τη σχέση του με τους κατοίκους της περιοχής, για τις δράσεις που υλοποιεί κλπ.

Τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από επισκέπτες και κατοίκους της περιοχής, στο πλαίσιο εκδηλώσεων και των ξεναγήσεων που υλοποίησε ο Φορέας Διαχείρισης κατά τα προηγούμενα έτη, είναι συνολικά 26. Κατά το έτος 2017 θα εξακολουθήσει η διανομή τους α) στις εκδηλώσεις που θα υλοποιηθούν και β) στους κατοίκους της προστατευόμενης περιοχής, καθώς επίσης θα ενεργοποιηθεί η στατιστική τους επεξεργασία.

Η στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων, μέσω της σωστής κωδικοποίησης των πληροφοριών που αποτυπώνονται σε αυτά, πρόκειται να περιλαμβάνει πίνακες που αναφέρονται τόσο στις κλειστές ερωτήσεις όσο και στην ταξινόμηση των στοιχείων των ερωτηθέντων ανά φύλλο, ηλικία, τόπο κατοικίας, κ.α. Επίσης θα αποτυπώνονται και οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Η επεξεργασία των ερωτηματολογίων θα περιλαμβάνει επίσης την καταχώρηση των πληροφοριών σε κατάλληλα σχεδιασμένη βάση δεδομένων.

Η μέχρι σήμερα αποκτηθείσα εμπειρία έδειξε πως είναι σκόπιμη και ωφέλιμη η δημιουργία νέου υλικού αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών των στελεχών του Φορέα Διαχείρισης, καθώς και η επικαιροποίηση των ανωτέρω υφιστάμενων ερωτηματολογίων αξιολόγησης. Για τον σκοπό αυτό δημιουργήθηκαν δύο νέα ερωτηματολόγια που θα συμπληρώνονται από εκπαιδευτικούς και θα αφορούν στην αξιολόγηση των ξεναγήσεων και των προβολών θεματικών παρουσιάσεων σε μαθητές. Το «Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Ξενάγησης» συμπληρώνεται από τον εκπαιδευτικό και συμπληρώνεται μετά την επίσκεψη του σχολείου σε Κέντρο Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης ή/και στην προστατευόμενη περιοχή. Το «Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης της Προβολής Παρουσίασης» θα συμπληρώνεται από τον εκπαιδευτικό μετά το πέρας προβολής παρουσίασης περιβαλλοντικού περιεχομένου από το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης στη

σχολική αίθουσα. Η δημιουργία και αξιοποίηση των νέων ερωτηματολογίων έχει ως σκοπό τη διερεύνηση και την αποτύπωση της αποτελεσματικότητας των περιβαλλοντικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται αλλά και των ενημερωτικών προγραμμάτων που υλοποιούνται από τα στελέχη του Φορέα Διαχείρισης, καθώς η συμπλήρωσή τους θα βοηθήσει στη βελτίωση, στην τροποποίηση ή και στην αναπροσαρμογή του εκπαιδευτικού περιβαλλοντικού υλικού, συμβάλλοντας στην κατά το δυνατόν βελτίωση της παρεχόμενης περιβαλλοντικής ενημέρωσης.

COBWEB (Citizens Observatory WEB) «Διαδικτυακό Παρατηρητήριο Πολιτών»

Στο πλαίσιο του προγράμματος COBWEB (Citizens Observatory WEB) «Διαδικτυακό Παρατηρητήριο Πολιτών» γίνεται ανάπτυξη υποδομής για τη συλλογή περιβαλλοντικής πληροφορίας μέσω κινητών τηλεφώνων και άλλων φορητών συσκευών από τους πολίτες στα Αποθέματα Βιόσφαιρας της UNESCO. Απώτερος στόχος του προγράμματος είναι η διερεύνηση της δυνατότητας χρήσης τεχνικών crowdsourcing (πληθοπορισμού, δηλαδή της συμμετοχής μεγάλων ομάδων εθελοντών για συλλογή δεδομένων μέσω ανοικτής πρόσκλησης) και την αξιοποίηση των πολιτών ως αισθητήρων (“people as sensors”) μέσω της χρήσης φορητών συσκευών.

Για την υλοποίησή του συμμετέχουν 13 φορείς (Πανεπιστήμιο Εδιμβούργου, Πανεπιστήμιο Δρέσδης, Πανεπιστήμιο Nottingham, Πανεπιστήμιο Ιρλανδίας/ Δουβλίνου, Κυβέρνηση της Ουαλίας, άλλοι δημόσιοι φορείς και ΜΜΕ από Αγγλία, Σκωτία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ολλανδία και Ελλάδα).

- Για την υλοποίηση του COBWEB συνεργάζονται ερευνητές, φορείς χάραξης πολιτικής, επιχειρήσεις, πολίτες και τοπικές κοινότητες. Η συνεργασία αυτή εξασφαλίζει πως τα παραγόμενα εργαλεία και τεχνικές καλύπτουν τις ανάγκες και τους στόχους τους, προς όφελος των τοπικών κοινωνιών.
- Το COBWEB εφαρμόζεται στο δίκτυο των Αποθεμάτων της Βιόσφαιρας της UNESCO συμπεριλαμβανομένων των περιοχών «Φαράγγι Σαμαριάς» και «Όρος Όλυμπος» στην Ελλάδα. Επίσης εφαρμόζεται στις προστατευόμενες περιοχές «όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστού» και «Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου».
- Στο πρόγραμμα χρησιμοποιούνται ανοικτές τεχνολογίες και πρότυπα, θέλοντας να εξασφαλιστεί ότι τα δεδομένα που θα συλλεχθούν θα είναι συμβατά με αντίστοιχα δεδομένα θεσμοθετημένων φορέων και πως θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε άλλα προγράμματα.

Διανομή έντυπου πληροφοριακού υλικού

Το έργο παραγωγής έντυπου υλικού, έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς, της οικολογικής αξίας και των αξιόλογων πολιτισμικών γνωρισμάτων που απαντούν στην προστατευόμενη περιοχή, αλλά και της συνεπαγόμενης ανάγκης προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας και της φυσικής κληρονομιάς. Ως αποτέλεσμα υλοποίησης του έργου «Παραγωγή υλικών ενημέρωσης - ευαισθητοποίησης» υπήρξε η δημιουργία των ακόλουθων ενημερωτικών εντύπων για την προβολή της προστατευόμενης περιοχής:

- Φυλλάδιο με τα μέτρα προστασίας με τίτλο «Γνωριμία με την προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστού».
- Φυλλάδιο ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης με τίτλο «Γνωριμία με την προστατευόμενη περιοχή όρους Πάρνωννα και υγροτόπου Μουστού».
- Υλικά προώθησης και προβολής όπως: Αφίσες, Σετ με ξυλομπογιές, Αυτοκόλλητα με το λογότυπο του ΦΔ, Τετράδια.
- Χάρτης «Προστατευόμενης Περιοχής Όρους Πάρνωννα και Υγροτόπου Μουστού».

- Βιβλίο με τίτλο «Το Αλφαβητάρι του Πάρνωνα»
- Εγχειρίδιο με τίτλο «Γνωριμία με τα ζώα του Πάρνωνα», παιδική έκδοση.
- Εγχειρίδιο με τίτλο «Προστατευόμενη Περιοχή Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού», έκδοση ενηλίκων.
- Οδηγός για την Προστατευόμενη Περιοχή Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού. Φύση, πολιτισμός, οικότουρισμός.
- Οδηγός χλωρίδας της Προστατευόμενης Περιοχής Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστού. Ενδημικά, σπάνια και απειλούμενα Είδη.
- Plant guide to Mount Parnon and Moustos wetland protected area. Endemic, rare and threatened species.

Κατά το έτος 2017 το έντυπο πληροφοριακό υλικό και το υλικό ενημέρωσης- ευαισθητοποίησης, προβλέπεται να διανεμηθεί προς πολλαπλούς αποδέκτες που περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, Υπηρεσίες και Δημόσιους Φορείς, Φορείς Διαχείρισης, Σχολεία και Εκπαιδευτικούς Φορείς, ΟΤΑ, Συλλόγους, Τράπεζες, Μουσεία και επισκέψιμους χώρους, Βιβλιοθήκες, ΜΚΟ, Μητροπόλεις και Ιερέες Μονές, Συλλόγους, επισκέπτες και κατοίκους της προστατευόμενης περιοχής.

Προβολή ταινιών-ντοκιμαντέρ

Η πληροφόρηση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των ομάδων επισκεπτών και των κατοίκων της περιοχής, σε θέματα που αφορούν στην οικολογική και ιστορική-πολιτιστική αξία της περιοχής, αλλά και στη συνεπαγόμενη ανάγκη προστασίας και διατήρησης της βιοποικιλότητας και των φυσικών και πολιτισμικών αξιών της προστατευόμενης περιοχής, μπορεί να βασιστεί σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγή, και κατάλληλη χρήση ποικίλου υλικού ενημέρωσης και προβολής. Μία οπτικοακουστική ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς, της ιστορικής συνέχειας, των πολιτισμικών γνωρισμάτων και ιδιαιτεροτήτων και της οικολογικής σημασίας της περιοχής κρίνεται απαραίτητο εργαλείο στην προσπάθειά μας. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου «Παραγωγή ταινιών και ραδιοτηλεοπτικών μηνυμάτων» παρήχθησαν:

- μία 15λεπτη ταινία για το περιβάλλον με τίτλο «ΑΠΟ ΑΛΑΤΙ ΚΑΙ ΧΙΟΝΙ».
- μία 15λεπτη ταινία για τα πολιτιστικά μνημεία με τίτλο «ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΓΗ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ΟΥ ΑΙΩΝΑ».
- μία 15λεπτη ταινία για τις δραστηριότητες και τον οικότουρισμό με τίτλο «ΑΠΟ ΑΝΟΙΞΗ ΧΕΙΜΩΝΑ».
- μία 25λεπτη ταινία με αναφορά στο περιβάλλον, στον πολιτισμό και στις δραστηριότητες της προστατευόμενης περιοχής με τίτλο «ΑΠΟ ΒΟΡΡΑ ΣΕ ΝΟΤΟ, Σ' ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΔΥΣΗ». Η ταινία-ντοκιμαντέρ διαθέτει μενού επιλογής αγγλικών υποτίτλων και ελληνικών υποτίτλων.

Οι ταινίες προορίζονται για προβολή στις αίθουσες προβολών των τεσσάρων Κέντρων Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης του Φορέα Διαχείρισης, έτσι ώστε να παρουσιάζονται στον επισκέπτη τα γενικά γνωρίσματα και η αξία της προστατευόμενης περιοχής, σε αίθουσες σχολείων αλλά και σε εκδηλώσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, όπως τοπικές γιορτές, παγκόσμιες ημέρες, κ.λπ. , με θεατή - αποδέκτη το ευρύτερο κοινό.

Εντός του 2017 προβλέπεται να αξιοποιηθεί το οπτικοακουστικό υλικό του Φορέα Διαχείρισης προς όφελος της προστατευόμενης περιοχής και της προβολής αυτής σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αλλά και στο εξωτερικό δεδομένου ότι οι ταινίες διαθέτουν υποτίτλισμό στην αγγλική γλώσσα.

Συεντεύξεις

Η διάχυση πληροφορίας για την αξία και τη συνεπαγόμενη ανάγκη προστασίας της περιοχής του όρους Πάρνωννα και υδροτόπου Μουστού υλοποιείται και μέσω συνεντεύξεων των στελεχών του προσωπικού του Φορέα Διαχείρισης αλλά και του Προέδρου και των μελών του Δ.Σ. του φορέα, προς τα τοπικά και περιφερειακά ΜΜΕ. Στόχο για το έτος 2017 θα αποτελέσει η εκ νέου επιδίωξη της εμπειριστατωμένης προβολής τόσο του φορέα όσο και της προστατευόμενης περιοχής, μέσω προσωπικών συνεντεύξεων του επιστημονικού προσωπικού και των μελών του Δ.Σ. του Φορέα Διαχείρισης στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τους ιστοχώρους που σχετίζονται ή και προβάλλουν περιβαλλοντικά θέματα.

Κόμβος πρακτικής άσκησης ΑΤΛΑΣ

Μέσω την εγγραφή του Φορέα Διαχείρισης στον κόμβο ΑΤΛΑΣ βεβαιώθηκε ότι μπορεί να συμμετέχει πλέον στο «Σύστημα Κεντρικής Υποστήριξης της Πρακτικής Άσκησης Φοιτητών ΑΕΙ» ως Φορέας Υποδοχής. Επίσης έχει πραγματοποιηθεί η εγγραφή του φορέα στην πλατφόρμα του Πανεπιστημίου Αιγαίου ΟΠΣ. Ως φορέας υποδοχής, έχει τη δυνατότητα από την ενότητα αυτή να αναρτά τις θέσεις πρακτικής άσκησης που προσφέρει, να περιγράφει αναλυτικά τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές κάθε θέσης κ.λπ.

Για το εκπαιδευτικό έτος 2016-2017 ο Φορέας έχει εισαγάγει στο σύστημα ΑΤΛΑΣ τις νέες θέσεις πρακτικής άσκησης που επιθυμεί να διαθέσει στα Πανεπιστήμια και ΤΕΙ της χώρας.

Σχεδιασμός και οργάνωση προγραμμάτων εθελοντών

Οι στόχοι της δράσης αυτής αφορούν την ενθάρρυνση μελών της τοπικής κοινωνίας και εθελοντών της προστατευόμενης περιοχής, να αναπτύξουν συνεργασίες και να γίνουν μέλη ενός δικτύου εθελοντών για την προστασία και την ανάδειξή της. Η ομάδα εθελοντών που έχει συσταθεί, επιμορφώνεται κατάλληλα μέσω ειδικών σεμιναρίων, με σκοπό να συμμετέχει ενεργά και να υποστηρίζει με ορθό τρόπο τις περιβαλλοντικές δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του προγράμματος του Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας «Επιχορήγηση κάλυψης λειτουργικών αναγκών του ΦΔΟΠΥΜ για το έτος 2017 από το Πράσινο Ταμείο» και αφορούν:

- στην προστασία, παρακολούθηση και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος της προστατευόμενης περιοχής,
- στη φύλαξη και επίτευση της προστατευόμενης περιοχής από ενδεχόμενες εστίες πυρκαγιών και παράνομες δραστηριότητες και
- στην περιβαλλοντική ενημέρωση - ευαισθητοποίηση των ντόπιων κατοίκων και των επισκεπτών της περιοχής. Επιπλέον, η εν λόγω δράση στοχεύει στη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης και στην καλλιέργεια συμμετοχικών διαδικασιών στη λήψη αποφάσεων για την προστασία της περιοχής.

Οργάνωση εθελοντικής δομής

Για το έτος 2017, προβλέπεται η συνέχιση του προγράμματος εθελοντισμού που υλοποιήθηκε κατά τα έτη 2011-2016 στο πλαίσιο του Υποέργου 1 της Πράξης «Προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας του Όρους Πάρνωννα και Υδροτόπου Μουστού» του Άξονα Προτεραιότητας 9 «Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας», του Ε.Π. «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ 2007-2013». Μέσω του προγράμματος δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην προσέγγιση και ενεργοποίηση των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι και ήταν σε θέση να ανταποκριθούν πιο άμεσα

και ικανοποιητικά σε κάλεσμα του φορέα. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, προβλέφθηκε και πραγματοποιήθηκε η υλοποίηση σεμιναρίων εκπαίδευσης, συναντήσεις με τον τοπικό πληθυσμό, ενημέρωση της ηλεκτρονικής βάσης με στοιχεία των εθελοντών και διάφορες εθελοντικές δράσεις.

Ο Φορέας Διαχείρισης, με στόχο την ανάπτυξη εθελοντικών δράσεων για την προστασία και την ανάδειξη των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος και της φυσικής κληρονομιάς στην προστατευόμενη περιοχή, και μέσα από ανοικτό κάλεσμα προς τους τοπικούς φορείς και ντόπιους κατοίκους που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα εθελοντισμού που υλοποίησε, έχει συγκροτήσει και διαθέτει ένα οργανωμένο μητρώο εθελοντών 82 μελών ενώ παράλληλα έχει αναπτύξει σταθερές συνεργασίες με υφιστάμενες ομάδες εθελοντών, με σκοπό την παρακολούθηση, την προστασία και την ανάδειξη της βιοποικιλότητας της προστατευόμενης περιοχής.

Κατά το έτος 2017 και στο σημείο που αυτό καταστεί δυνατό, ο Φορέας Διαχείρισης θα συνεχίσει τις προσπάθειες υλοποίησης του παραπάνω στόχου, έτσι ώστε η ομάδα των εθελοντών να συνεχίσει να εμπλουτίζεται με νέα μέλη και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του Φορέα για προγραμματισμένες ή έκτακτες δράσεις.

Κατάρτιση – επιμόρφωση προσωπικού

Κρίνεται απαραίτητο για το προσωπικό του Φορέα Διαχείρισης να παρακολουθούν σεμινάρια επιμόρφωσης προσωπικού με σκοπό την κατάρτιση του προσωπικού. Συγκεκριμένα:

- για το προσωπικό που απασχολείται στον τομέα της προστασίας και διαχείρισης η επιμόρφωση αφορά σεμινάρια, συνέδρια ή workshops των οποίων η βασική θεματική ενότητα είναι οι δράσεις προστασίας και διατήρησης, οι βέλτιστες διαχειριστικές πρακτικές σε προστατευόμενες περιοχές και η παρακολούθηση, προστατευόμενα είδη ή οι αρμοδιότητες των υπαλλήλων που απασχολούνται με την προστασία και διαχείριση, .
- για το προσωπικό που απασχολείται στον τομέα της φύλαξης/επόπτευσης αφορά σεμινάρια, συνέδρια ή workshops των οποίων η βασική θεματική ενότητα είναι η φύλαξη ή οι αρμοδιότητες των υπαλλήλων που απασχολούνται στη φύλαξη.
- για το προσωπικό που απασχολείται στον τομέα της πληροφόρησης, εκπαίδευσης και δημοσιότητας αφορά σεμινάρια, συνέδρια ή workshops των οποίων η βασική θεματική ενότητα είναι η περιβαλλοντική ενημέρωση - εκπαίδευση, οι δημόσιες σχέσεις, το μάρκετινγκ, καινοτόμες πρακτικές εκπαίδευσης και πληροφόρησης ή οι αρμοδιότητες των υπαλλήλων που απασχολούνται με την πληροφόρηση, εκπαίδευση και δημοσιότητα.

Ειδικά για τα στελέχη του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας, κρίνεται απαραίτητο να βελτιώνουν διαρκώς τα ειδικά Προγράμματα Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης που παράγουν, προκειμένου να συμπληρώνονται κενά και αδυναμίες που παρουσιάζονται κατά την εφαρμογή τους στην πράξη. Κατά την ολοκλήρωσή τους θα αποτελέσουν μία σειρά από έγκυρα εργαλεία αξιόπιστης και αποτελεσματικής περιβαλλοντικής αγωγής.

Για τη συγγραφή και επιμέλεια των πακέτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης χρειάζεται:

α) η συνεργασία και η ανταλλαγή καλών πρακτικών με άλλους φορείς που εκπονούν αντίστοιχα προγράμματα περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων όπως, τα Κ.Π.Ε. του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, τα Κ.Π.Ε. άλλων Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, κ.λπ.,

β) η παρακολούθηση συνεδρίων, σεμιναρίων και ημερίδων/ εκδηλώσεων που συμβάλλουν στην κατάρτιση και την επιμόρφωση του προσωπικού του τμήματος,

γ) η προμήθεια παιδαγωγικού υλικού με θεματολογία που αφορά σε περιβαλλοντικά θέματα και δραστηριότητες ή οποιοδήποτε άλλο βοηθητικό υλικό περιβαλλοντικού χαρακτήρα, που κρίνεται αναγκαίο για τον εμπλουτισμό των πακέτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης.

Στο βαθμό που αυτό καταστεί δυνατό σύμφωνα με τις νέες συνθήκες λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης για το έτος 2017, τα στελέχη του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας θα είναι σε θέση να παρακολουθήσουν εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά σεμινάρια για την βελτίωση των γνώσεων και ικανοτήτων τους.

Συμμετοχή στις διασώσεις τραυματισμένων άγριων ζώων

Το προσωπικό του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας, σε συνεργασία με το προσωπικό των άλλων Τμημάτων, συμμετέχει ενεργά στις «διασώσεις» ειδών της άγριας πανίδας της προστατευόμενης περιοχής. Επιπλέον, συνεπικουρεί και συμμετέχει σε εργασίες του Τμήματος Προστασίας και Διαχείρισης για εργασία που τυχόν ζητηθεί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Ν. 856/37 «Περί Εθνικών Δρυμών»
- Ν. 1456/50 «Τοπία Φυσικού Κάλλους»
- Ν.Δ. 86/69 «Δασικός Κώδικας»
- Ν. 1650/86 «Για την προστασία του περιβάλλοντος»
- ΦΕΚ 1289/1998 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων) καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας».
- Ν. 2742/99 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις»
- Ν. 3937/2011 «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»
- Π.Δ. 67/1981 «Περί προστασίας της αυτοφυούς Χλωρίδος, και Άγριας Πανίδος»

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

- «Συμφωνία επί των Διεθνούς ενδιαφέροντος Υγροτόπων, ιδία ως Υγροβιότοπων» γνωστή ως Σύμβαση Ramsar.
- Σύμβαση για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών που ανήκουν στην άγρια πανίδα (Bonn Convention).
- Σύμβαση για την προστασία της Άγριας Ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (Bern convention).
- Οδηγία του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τη διατήρηση των άγριων πτηνών (79/409/ΕΟΚ).
- Οδηγία του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την προστασία των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (92/43/ΕΟΚ).
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το τοπίο.

Κ.Υ.Α.

Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 33999 «Καθορισμός χρήσεων όρων και περιορισμών δόμησης για την προστασία χερσαίων και υδατινών εκτάσεων των Δήμων Βόρειας Κυνουρίας, Λεωνιδίου, Σκιρίτιδας και Τυρού του Ν. Αρκαδίας, των Δήμων Θεραπνών, Οινούντος και Γερόνθρων του Ν. Λακωνίας και των κοινοτήτων Κοσμά (Ν. Αρκαδίας) και Καρυών (Ν. Λακωνίας) της περιοχής όρους Πάρνωννα-Υγροτόπου Μουστου» (ΦΕΚ 353/ΑΑΠ/6-9-2010) όπως έχει τροποποιηθεί (δυνάμει των Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 26524, ΦΕΚ 160/ΑΑΠΘ/16.6.2011 και Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 20215, ΦΕΚ 226/ΑΑΠ/15.4.2013) και ισχύει βάσει της υπ' αρ. οικ. 81516/968/25.2.2000 απόφασης έγκρισης του Γενικού Διευθυντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ της Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης όρους Πάρνωννα-υγροτόπου Μουστου και το Νόμο 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/31-03-2011) περί «Διατήρησης της Βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».

Άρθρο 5

Άδειες επιστημονικής έρευνας και άδειες ξενάγησης χορηγούνται και από τον Φορέα Διαχείρισης Όρους Πάρνωννα και Υγροτόπου Μουστου για τις Περιοχές Απόλυτης Προστασίας και τις Περιοχές Προστασίας της Φύσης. Οι άδειες επιστημονικής έρευνας που χορηγούνται από τις καθ' ύλη αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς ισχύουν και εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις που τις διέπουν, εφόσον δεν αντίκεινται στις

διατάξεις της παρούσας απόφασης και στους ειδικότερους όρους του αντίστοιχου Κανονισμού Διοίκησης και Λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης.

Χρήσιμα έντυπα ξεναγών & τήρηση αρχείων

Ακολουθως παρατίθενται ορισμένα χρήσιμα έντυπα καθώς και αρχεία τα οποία ενημερώνονται τακτικά για τις ανάγκες του Τμήματος Πληροφόρησης, Εκπαίδευσης και Δημοσιότητας .

ΧΡΗΣΙΜΑ ΕΝΤΥΠΑ

- Κανόνες Ορθής Συμπεριφοράς Προστατευόμενης Περιοχής Πάρνωνα – Μουστού
- Αίτηση χορήγησης άδειας ξενάγησης
- Αίτηση Κίνησης - Διαταγή πορείας
- Έντυπο προς ANIMA
- Έντυπο e-mail
- Δελτίο τύπου
- Δελτίο παρακολούθησης
- Ερωτηματολόγιο Επισκεπτών
- Ερωτηματολόγιο Κατοίκων
- Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Ξενάγησης
- Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης της Προβολής Παρουσίασης

ΤΗΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ & ΕΝΤΥΠΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Ηλεκτρονικό αρχείο

Newsletter
Αρχείο Youtube
Αρχείο Βίντεο
Αρχείο ιστοσελίδας
Αρχείο Ξεναγήσεων
Αρχείο Παρουσιάσεις παρουσιάσεων
Αρχείο Συνεντεύξεων
Βιβλία σε .pdf
Βιβλίο επισκεπτών
Βιογραφικό Φορέα Διαχείρισης
Δελτία Τύπου
Δραστηριότητες για τα παιδιά
Εθελοντισμός - Αρχείο εθελοντών
Εκδηλώσεις
Επισκέψεις σε σχολεία
Ετήσια Έκθεση Αναφοράς και Αξιολόγησης Τμήματος
Ετήσιο Σχέδιο Δράσης
Ημερίδες – Συνέδρια – Σεμινάρια

Έντυπο αρχείο

Ημερολόγιο δράσεων
Υλικό περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων
Φωτογραφικό υλικό
Αλληλογραφία Τμήματος
Βιβλιοθήκη ΦΔ
Δημοσιεύσεις – Δελτία τύπου
Δημοσιεύσεις – Δελτία τύπου ΦΔ και λοιπών Φορέων
Δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης:

- Εθελοντισμός ΦΔ
- Δραστηριότητες για παιδιά
- Εκδηλώσεις
- Ερωτηματολόγια κατοίκων
- Ερωτηματολόγια επισκεπτών

Ημερίδες ΦΔ
Κέντρα Περιβαλλοντικής Ενημέρωσης
Περιβαλλοντική Ενημέρωση – Σχολεία
Προτάσεις και συνεργασίες για προγράμματα

Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωνα και Υγροτόπου Μουστου

Άστρος Αρκαδίας, ΤΚ 22001

Τηλ: 27550 22021 Φαξ: 27550 22806

E-mail: info@fdparnonas.gr, WEB: www.fdparnonas.gr